

(శ్రీ)

అభినవ సరస్వతి.

యనునొక మాసపత్రిక.

అష్టావధాని, జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

[బచురింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడు మతాలూకా, జానపాడు.

సంపు 3.] 1911సం॥ నవంబరు. [సంచిక 11

విషయములు.

- 1 కొప్పరపుసోదరుల శతావధానము నాళ్ళ చెర్వు రంగారావు.
- 2 ఉత్తరములు.
- 3 పల్నాటి వీరభాగవతము—ముదిగొండ వీరభద్రకవి.
- 4 లక్ష్మీవిలాసము—రాయసము వెంకటపతి.
- 5 చిత్రారుజిల్లా తీర్థనిమగ్నము—పత్రికాధిపతి.

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు.

ప్రధానపోషకులకు రు 25-0-0—సహాయకులకు రు 5-0-0
పోషకులకు రు 10-0-0—చందాదారులకు రు 2-0-0

భారతీవిలాస ముద్రాక్షరశాల, నరసారోపేట

Printed at the Bharathi Vilasa Press,
Narasarowpet And published at Janapadu,
by the Editor Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

1911

ఈ సంవత్సరము చందాయుచ్చిస—

స హా యు లు

- 1 నూరిదేవర సుబ్బానాయుడుగారు తుమ్మపూడి.
 - 2 తంగెడనరసింహారావుగారు. కరణం, మోర్జంపాడు
 - 3 పిరాట్ల సీతాకాంతంగారు, చింతపల్లి.
 - 4 పిరాట్ల సత్యనారాయణగారు, చింతపల్లి.
 - 5 కొప్పరాజుగురుచంద్ర శేఖరరావుగారు, ఫారెస్టుగాడ్డు, మేళ్ళవాగు.
 - 6 రామసింగుగారు నెల్లూరు.
 - 7 ఏలేశ్వరం వెంకటసుబ్బారావుగారు, వకీలు, సిద్దిపేట.
 - 8 కంచర్లలక్షత్రయ్యగారు, ఫారెస్టుగాడ్డుపాపయ్యపాలెం.
 - 9 వెలుగురిపిచ్చయ్యగారు, పెదకొదమగుండ్ల.
 - 10 గోరంట్ల పున్నయ్యగారు, పుప్పలపాడు
 - 11 పుప్పలపాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం పుప్పలపాడు.
 - 12 కాకుమాను హనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
 - 13 సైదుఖాసింసా హేబుగారు, ఫారెస్టుగాడ్డు, చింతపల్లి.
 - 14 రాజశేఖరునిలక్ష్మీనారాయణగారు, కరణం, చిట్యాల
 - 15 ముప్పాళ్లవై శ్యులు, ముప్పాళ్ళ.
 - 16 ఘడియారం వెంకటశివశాస్త్రిగారు, సంగంజాగర్లమూడి.
- ఇవ్వవలసినవారు—
- 17 బూదరాజు వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం, స్వర్ణ.
 - 18 తుముగుగోటి నరసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
 - 19 కలవలపల్లిరంగయ్యశాస్త్రిగారు, భాష్కరాచార్యులు, యేలూరు
 - 20 మంచిళ్ళ నారాయణరావుగారు, కంభంపాడు.
 - 21 పెదకు శేషారావుదేశముఖుగారు, నెల్లూరు. పాలెం.
 - 22 కర్లపాలెం నరసింహంగారు, ఫారెస్టుసూపరువై బదు, పాపయ్య
 - 23 కుప్పా శంకరశాస్త్రిగారు, చివలూరు.

శ్రీమత్. అభినవసర్వతి.

ఇది మానమున కొకసారి ప్రచురింపబడును.

సంపు 3. { విశ్వాధ్యై మార్గశిరమాసము. { సంచిక ౧

—:—
కొన్నరపు సోదరుల శతానధానము.

ఈశతానధానుల నధాన విధానంబు ననుధ్యక్షితులబయి
 యూనండావహంబగు గాత్రమంచు మ॥రా॥రా॥ కాకానిపుండరీకాక్షు
 డుపంతులు గారును మ॥రా॥రా॥ చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీనారాయణప్ర
 సాద్ నాయుడు (ప్రొబేషుల డిప్యూటీ సహశిల్ దార్, గుంటూరు)
 గారునందుకుం బూనుకొనియున్నె 1వ తేదీన జరుగునట్లదానినేర్పా
 టుగావించి ప్రకటనాపత్రికల సచ్చిత్తించి యెల్లరకు దెలియజేసిరి
 ఒకరిద్దఱు పెద్దలకుమాత్రమూ పత్రిక వచ్చియుండవలెనై అదిబహు
 శః లేఖరుల పొరపాటుయియుండు.

ఈనెల 1వ తేదీన గుప్తకాలంబనగాఁ బండ్రిండు గంటల
 కు నవధానము పెల్లొప్పము జరగఁజూపు గుంటూరునందలి ద్వితీ
 యనాటక శాల సర్వసూక్ష్మదంబై యన్నిట నద్వితీయంబై వెలిం
 గె నాఁడుచిచ్చేసినవారిలో సర్కారుద్యోగస్థులు, ప్రిడర్లు, మొదల
 గువారుండిరి. సర్కారుద్యోగస్థులలో మ-రా-రా॥ పెమ్మరాజు
 కామరాజుపంతులుగారు (డిప్యూటీ కలెక్టరు, గుంటూరు) మ-రా-రా॥
 మందరాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులు గారు, (తహశిల్ దారు)
 మ-రా-రా॥ గిరిరావు పంతులు గారు, (ట్రపుకో సబ్ మేజిస్ట్రేటు

మ-రా-రా॥ చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీనా నాయకప్రసాద్ నాయుడుగారు
 (ప్రొ. డి. తి.) పోలీసు యిన్ స్పెక్టరు, (ముసల్ మానులు) సబ్ ఇన్
 స్పెక్టరు, కాన్ స్టేబిలులును, తేరందీర్చియుండిరి. ప్లీడర్లలో మహా
 రాజశ్రీ ఏకారామయ్యపంతులుగారు. ప్ర. రంగారావుపంతులుగా
 రు మొదలగువారుండిరి. డిప్యూటీ కలెక్టరుగారిసరసను మ-రా-రా॥
 విండమూరి భావనాచార్యులవారు దళుచేసియుండిరి. అప్పటికి మెం
 టిగంటయాయె? క పీథ్వోకులును వచ్చిరి. వారిరాకఁజూచి సడింపల్లె
 పట్టాభిరామయ్యగారి వృచ్చకులఁ గూర్చుండఁజెట్టినాగిరి. ఇంబిలో
 నే కొందఱు స్త్రీలును, వై దీకులును వృచ్చకులుగనొండఁ బ్ర
 యత్నించి యనాహుతులయ్యు ిరిష్టులుకాకయు రంగమనఁజేరి
 కూర్చుండిరి. వారిలో మ-రా-రా॥ ప్ర. రంగారావుపంతులుగారిక
 రు, అంతటఁ గవిద్వితయంబు సగ్రాసనాధిపత్యము వహించి మహా
 రాజశ్రీ పాటిబండ వెంకటనమగాయ్యపంతులుగారు (ప్లీడరు, బి
 వాడ) నుచితాసనంబులఁగైకొని సభకుఁబూర్ణాద్వైతభావంబుఁగూర్చి
 రి. అంతటఁ బృచ్చకులలోనొకరగు మ-రా-రా॥ ప్ర. రంగారావుపం
 తులుగారు సరిగ్గ నూరుమందికిననధానము సేయఁ జూడఁగుతూహల
 ముకలదలఁ యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి అట్లు చేయుటకుఁగాలము
 చాలఁగావలయుననియఁ, దాముమిఱుదినముండుటకు ఏలు లేదనియు
 నైనను నలునదిమందికొ మిరికొంతమందికోచెప్పినఁజాలదాయఁదుఁ
 బరిపూర్ణత తావధానము సేయుటకుఏలు లేదనిచెప్పిరి. అంతటఁగవులు
 స్వప్రజ్ఞంజాటుచు నూరుగురికైన మఱొందరికైన సనధానము చేయఁ
 గలమంచనిరి. తరువాత సనధానము మక్కరొక్కరు గవిదలలో
 బాపట్లలోఁజేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు ల్వివరునుగలిసి యనధానము
 చేసిని బాగుండునని ప్ర. రంగారావుపంతులుగారు తమయభిమతం

బును చెలిపిరి అదియు నయ్యగ్రాసనాధిపుండు వారించెను. కాని స
హేతుకంబుగఁగాదు. పిమ్మట మ-రా-రా॥ పు. రంగారావుపంతు
లుగాను పృచ్ఛకులెవరుగానుండవలయునను సంశయమును నిర్ధారణ చే
యవలసినదిగా నగ్రాసనాధిపతిగారి చెవినివేసిరి. అందువిషయము
లో నేర్పఱించుట దుర్లభమని యగ్రాసనాధిపతిగారనిరి. అనంతర
మనఘానముసాగెను.

“రామాయణములోఁ బిడకలకొట్టాట” యన్నట్లు లోకచిన్ని
కతయవధానమభ్యవండు జరిగెను. ఇద్దఱుపిల్లకాయలు (బహుశః
వారిర్హస్య ద్వైతముయ్య మెక్క-తెగవారుకాట్టు తోచుచున్నది)
వాఁటియనభాముఁగూర్చియో? యవధానులం గూర్చియో? (ఇది
స-భ్రమంబు న్నష్టముగ నేర్పరింప రాకుండు) పిల్లజగడము పెట్టికొని
కర్ణాశ్వత్థామ, కింధజక్కఁగ జ్ఞప్తికదెచ్చిరి. ఇట్లుండ డిప్టీక లెక్కయ
గాను తమతావుననేలేచినిల్చిరి. సబ్బ ఇన్నెక్కకుగాను రంగంబులోని
కినచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొకసభికునినెట్టుచుండ “అయ్యో
అతనుమనవాఁడండీ,, యనియొక నియోగి సబ్బ మేజన్టీటుగారితో
ననిరి. ఈయవసరంబు రంగంబు సలంకరించిన పృచ్ఛకులు లేచినిలి
చిరి నిలచినవారల మ-రా-రా॥ భావగాఢాభ్యులగాను “మేజన్టీటు
గారు మిమ్ముం గూర్చుండనాజ్ఞాపించుచున్నారు,, అనిసింహనాదంబు
చేసిరి. ఇంతటిలోనే సబ్బ మేజన్టీటుగారును రంగమునఁ బ్రవేశించి
సంభ్రమంబునవదొండగిరి. అంతట బృచ్ఛకులలోఁగొందఱు పె
ద్దమనుష్యులు తమకదియల్ల సవమానముగఁ బరిణమించు సేమోయ
నిశంకించి లేచిపోవ నుద్యుక్తులై రి. కొందఱు లేచివెళ్లిరి. కొందఱ
ను సబ్బ మేజన్టీటుగారు తమరుపోవఁగూడవని సన్మానించి మఱలఁ
గూర్చుండఁబెట్టిరి. అంతటఁ దొందరలన్నియునుమసె తిరిగి యవ
ధానము ప్రారంభమాయె? నాఁడు నలునదియొక్కమంది పృచ్ఛకు
లు గూర్చుండిరి. (సశేషము) య. రంగారావు.

(శ్రీ)

శ్రీ హయగ్రీవాచనము:

బ్రహ్మశ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

అయ్యా

మీరు సరసా రాఘవేటలో యీ సంవత్సరము అక్టోబరు 12
 తారీఖులక తానధానమును పేరుచేసి 10 మందికి భజన జేయునపుడొకప్పుచ్చ
 కును "పశ్చాపశ్చోనపశ్చిత్" అను సమస్యనిచ్చి పూరింపుడనగానా
 సమస్య తప్పనిచెప్పి, పుచ్చకుండిది పండితు లొప్పికొనినదియే తప్ప
 గాదనిపట్టించగా, ఎవ కావంజితుడు పండితుడైన నిట్టికిప్పు సమస్య
 నేల మెప్పుకొను, ననిపండితదూషణచేసితిరిక ది. అందుపై గొంతు
 పండితులీ సమస్య తప్పగాదని మునుసమర్థింపఁగలమనియు మీరు
 తప్పనిసమర్థింపఁగలరేని సభికురావలసిందనియు మీరు తప్పనిప్రయత్న
 అచింతయడల మునునూటప దాఱులిచ్చెదనునియు ధ్రువపతచ రీతియ
 డలమాకు మీరు నూటప దాఱులిచ్చిపోవలయునని యుత్తరము వ్రాసి
 పంపఁగా బ్రత్యుత్తరమియక సరసా రాఘవేటనుండి గుంటూరునకు
 నెల్లితిరి ఇంతవరకుదగిల బ్రత్యుత్తరమిచ్చిన మీదుకాయ. కావునవిప్ప
 టికికై నన్యవచనపోషణసామర్థ్యమున్న యెడల వట్టియుక్తులుపన్ని కా
 లము న్యర్థపుచ్చక తప్పని నిశ్చయపరచుట కొప్పకొని తెలియపరచి
 న తక్షణమే పండితసభఁ చేయించుటకును ఆసమస్య తప్పకాదనిసమ
 ర్థించుటకును, మీరిది తప్పదుయే తప్పని ధ్రువపరచుటకును గృతని
 శ్చయుడనై యున్నాడను

ఇట్లు

1-11-11

బ్రహ్మశ్రీబెల్లంకొండ రామారాయ

కవింధ్రుల శిష్యుడగు

ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

* శ్రీ మత్పరిదేవతాయై నమః *

సం॥ రా॥ శ్రీ బెల్లంకొండ రామాయ కవీంద్రుల శిష్యులు
 (బ్రహ్మశ్రీ) ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిలవారికి
 చక్రనర్తు సుబ్బరాయశాస్త్రి వ్రాసు.

శ్రీ విద్యా వివాద పత్రిక

అనుఘ్య

తాము ప్రకటించి పంచిపెట్టుచున్న అచ్చు పత్రికను జూచితిని. అందున్న తప్పులనలన మీరు మహాపండితులని తేలినది. మీ మాట ట్టులుగచి మీరెవరి శిష్యులమని వ్రాసికొంటిరో వారి గ్రంథములలో శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి మెక్కింత పరిశీలించితిని. ఎక్కడఁ జూచిననుబూతులే నిజముగా పచ్చిబూతులే పొడకట్టినవి. అబూతుల నిక్కడ నుదాహరించుటకు రాజశాసన మొప్పుదుగావున నాగ్రంథములో నెక్కడ నున్నవో అవిషయమును చెల్పుచున్నాఁడను. అవి తాము చూచుకొని పిమ్మట తమ గురువులకుఁజూపి వానికేమైన సమాధానము చెప్పగల్గినచో జెప్పటయు లేనిచో నట్టి పచ్చిబూతుపద్యములను వ్రాయుట తప్పని లిఖితపూర్వకముగాఁ బ్రకటించుటయు జరుపవలయునని నాయభిప్రాయము. తారతమ్యజ్ఞానమెఱుంగక తాము ధిక్కారపత్రికలు ప్రకటించుటను వారింపని మీగురువులకును వారిని వృథాగా నిట్టిపనిలోనికి దిగిపిన మఱికొందఱు నరసారాప్రపేట గుంటూరుపురవాసులకును దగు హితోపదేశమును జేయ నెంచి యిందులకుఁ బూనుకొన్ననన్నుఁ బండ్రి తమగడలి క్షమించుఁగాక. మీరేకాక నేనుజూపు దోషముల కెవరు సమాధాన మిచ్చినను శిరసానహించుచున్నాఁడను.

* దోషముల పట్టిక. *

పుటసంఖ్య.	శ్లోకసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.	శ్లోకసంఖ్య.
4	32	79	118
5	39	79	120
43	37	79	121
45	50	79	122
50	85	80	129
68	37	82	138
70	54	82	142
70	55	82	144
75	91	83	152
75	92	84	154
78	114	85	162
78	115	107	77

పై నుదాహరించిన శ్లోకములలోఁ గొన్నిటిలోఁ గేవలము పచ్చి బూతులును గొన్నిటిలో బూతులును నున్నవి. ఇది యేశిష్యునకును నేగురువును బాఠముఁజెప్పఁడు సరిగదా! పై లకాపరులుఁగూడ వీనినర్థము తెలిసినచో ధ్రువముగాఁ బఠించుటకేవలము కొందురు ఇట్టి జుగుప్సకరములగు కృత్యములకు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మమును గర్తగా నేర్పఱచికవితచెప్పిన వారొక కవీంద్రులా! వారికి మీరుశిష్యులా! మీరు పండితకవులపైఁ గాలుద్రప్వటా! ఎంత సౌఢధ్యముగానో యున్నది. కానిండు. మీ కాలుద్రప్వటను నేను వారింపఁబూనితిని గాన మీరో మీ గురువులో పైసంగతుల కుత్తరమిచ్చి పిదప “పశ్చాంపుశ్చాం” సమస్యనుగూర్చియనుగుదురుగాత. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నుపేక్షించితినిగా నిబోలెఁడువ్యాకరణదోషములుకూడనున్నవి. బూతులలోవ్యాకరణపుదప్పులను జూపుటకు పండితులొప్పురని యావిషయమును బ్రకృతము పేక్షించితిని. ఇందులకుఁ ద్వరలో నుత్తరమిత్తురుగాక. లేనిచో మీరును మీ గురువులును నోడిన స్త్రీయని మీ పతే వ్రాయకున్నను లోకమే భావించుకొనుఁగాక.

చక్రవర్తుల నుబ్బరాయశాస్త్రి.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ శ్రీరాజామంత్రివగ్గడ భుజంగరావు బహద్దరు జ
మిందారు వారిసన్నిధికి,

అయ్యా,

“వివాహమహాత్మవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి యను
ప్రతిక పోస్తుమూలమున మాకందినది, దానింజూచినతోడనే క
ల్గిన యానందమును” ఇదమిద్దమని వ్రాయఁజాలని యశ క్తతనుమన్నిం
పవేడెదము, ఆప్రతికలో ననవసరముగా మమ్మును గొప్పరపుంగవులను
గూర్చిన తారతమ్యచర్చనిఱికించి సిద్ధాంతమొనర్చిన యంశమువలనఁ
దమ్మును మేమభినవ విక్రమార్కులో భోజులోయని కొనియాడవలసి
యున్నది. గుంటూరుశతావధానసభలో “ఆసనచర్చయెంత యుక్తియు
క్తముగనున్నదో యీరామాయణములో పిడుకలవేల్లాటయు నంతే
యని వ్రాయవలసివచ్చినందులకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నారము, మా
యుభయుల విషయమై చర్చించిన యంశములన్నియు ఖండిఖండిములు
గా ఖండింపఁదగినవియ్యెయైనను దేవరవారుకూడ నాటిసభలో నాసన్న
చర్చచేసి సభనువీడిదయచేసినవాణ్ణి నొకరగుటచేఁ దమరెంతనిష్పక్ష
పాతముగా వ్రాసితిమనుకొనుచున్నను నయ్యది శాఖాభిమానదోష
దూషితముగాకుండనుండనియెవ్వరునుననుకొనరనియెంచియాయుధ్య
మమునకుదిగక కొన్ని ప్రశ్నములనడిగి సంశయములనుమాత్రము తిర్చు
కొననెంచితిమి, తమంతటఁదామే కలుగఁజేసికొన్న విషయముగాన నీ
యెడల నుదాసీనులు గాకుండుటకుఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

(1) తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల యవధానమునకర్పణ సభలోఁ గొప్ప
రపువారి కున్న తాసనము కావలయునేని, విద్వాంసులును గవులును, జ
మిందారులును, మఱియు ననేక సుగుణగణవిరాజితులును నగుదేవర

వారికిఁగూడ నున్న తాసనమేల యుక్కఱలేకపోయెను? గొప్పగొప్ప యుద్యోగపదవులలోనున్న వారనేకులున్నను గవితావిషయికమగు సభ గావున నందుఁబూర్ణమైనప్రవేశముగలతామువిధిగాఁగారవింపఁదగినవారు కదా! మేము వ్రాయుటయేకాక తాముకవులైనవిషయమును, అవధానులయిన విషయమును, విద్వాంసులైన విషయమును తమపత్రికలోని సీ॥ అష్టావధానంబునాచరించితి నేను

సంస్కృతంబునుగొంతఁ జదివియుంటి
నాటకంబులువచనములుప్రబంధముల్
నవలలుమున్ను గావివిధకావ్య
విరచనఁజేసితి నిరుపమానంబగు
కవితారసాస్వాద కలనఁగంటి
గ్రంథంబులును బెక్కుఁ గాంచితిబండిత
కవులలోఁబలుమఱుఁ కలియుచుంటి॥

గీ॥ గానియీగతి వాదముల్ గాననైతి
విబుధవరులార! నాదొక్కవిన్నపంబు
ఇచ్చుదీరంగఁ బోరులగ్రచ్చుకొనుడు
దానిఫలమెద్దియో దయఁబూనిచెప్పు॥

అనుపద్యముగూడఁ దెల్పుచున్నది! ఈసంశయమును బాప వేఁడెదము.

(2) మఱియు నాసభలో మఱియెవ్వరును నవధానులులేరా! ఉన్నట్లు దేవరయ్యొప్పుకొన్నచో వారినందఱునుపేక్షించి వీరికే యున్న తాసన చర్చ యేలకలుగవలెను!

[3] వెండియు దేవరప్రకృతవిషయమును వైదికనియోగ కక్షలలోనికి నాకర్షించుచున్నారు గదా! అందులకు సంబంధించినమాటలేమైన నాఁటిసభలోవచ్చినవా! అగ్రాసనాధిపతిగారుగాని తదితరులుగాని నియోగికవులుగాన వైదికకవుల ప్రక్కఁగూర్చుండఁదగరని నొడివిరా! అట్టి ప్రసక్తియేలేనిచో దాము దీనినిట్లు పరిణమింపఁజేయుట సాహస మాత్ర మనుకొనవలసివచ్చినది.

(4) విద్యత్క-పులనియు, అవిద్యత్క-పులనియు రెండుతైగలు కవుల
లో ననాదిగానున్నదనుటకు దేవరయొప్పికొందురా! లేదా! ఒప్పికొన్న
చో వారికిని వీరికిని విద్యావిషయకమగు శౌర్యమునమానముగా జరు
పుటకంగీకరింతురా! ఈవిషయమున భవభూతి, పండితరాయాదుల పో
కడలించుకచదివి పిమ్మట నుత్తరింపఁగోరెదము.

[5] కవిత్వమున నేమి, ఆశుకవిత్వమున నేమి, కవిత్వమును సప్తసంతాన
ములలోఁ జేర్చుటకుంగతమేమి, ఈయంశములను సమగ్రముగా వివరిం
పవేఁడెదము.

[6] మాకును గొప్పరపుసోదరులకును గవిత్వమున నేమి పాండిత్య
మున నేమి తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూనుకొనియే యున్నారు కా
వున వారికిఁదెలిసి మాకుఁదెలియని వెన్నివిషయములుకలఁపూ మాకుఁ
దెలిసి వారికిఁ దెలియనివిషయములెన్నిగలఁపూ విస్పష్టముగా వ్రా
యించవేఁడెదము, లేదా! విద్యత్ప్రభువులుగావునఁ దగిన విద్వాంసులర
ప్పించి సభచేయించి యాయాయంశములను బండితమూలమున నేర్పా
టుచేయించి యశమునందఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

[7] వృధాగా శాఖాభిమానమును దమబోటులుకూడవహించి య
ధార్థవాది సత్యవాది నామములతో వ్రాయువారివ్రాతలు విశ్వసించి
యేదోయొక పక్షమవలంబించి వేటొకపక్షమువారిని నేర్పుగా దూల
నాడుట యెంతవలయునో మేమరయఁజాలకున్నారము.

[8] గద్వాలాదులలో మాకుఁగలహమువచ్చినదనినిరసనభావము
గావ్రాయించియున్నారకుదా! అదితమవలె నచ్చట్రిప్రభువులుగూడ నిర
సించినచో మేమేమికావలయునో! ఆప్రభువులెంతచక్కఁగాఁ బరీక్షించి
తగవుదీర్చి యిప్పుడేని బరిశీలింపఁబ్రార్థితులు.

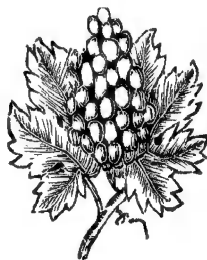
[9] శిష్యులవిషయమై యేదోమాకుఁగలహముకల్గినదని యిందుఁ
గొంత నిరసించియున్నారు, సమ్మతమేకాని, ఆవిషయమైన యావద్విష
యమును దామువిన్నచో నాకలహకారకులెవ్వరో పూర్తిగాఁదెలియు
ను, దానికొక కేగదా గీరతమునువ్రాయుచుంటిమి, అదివీక్షించినపిమ్మటఁ
గూడ దమరీమాటనే సెలవిచ్చినయెడల శిరసావహించుచున్నారము.

[10] వైదికనియోగి కక్షలవిషయమున మేమెట్టియభిప్రాయము కలవారమో నేటికిఁ జిరకాలముక్రిందట మాచేనచ్చొత్తింపబడిన “పల్లెటూళ్ల పట్టదలలు” తమమంజువాణీప్రతికయై ప్రకటించినది గావున నది చిత్తగింపఁజార్హితులు.

[11] ఇక నేనిదామిగుంటూరు పురపుఁజర్పకుఁగారకులు మేముగా ని కొప్పరపువారుకాని కారనియు నొకరిపెండ్లిలో వేతొకరినిగూడ జతురంతయానమున నిటికింపనెంచు మహానుభావులేయనియుఁబూర్తిగావిశ్వసించి ఘనమగు తమహృదయమును బ్రతికామూలమునఁ బ్రకటించుచు లోకుల సంశయమును దొలగింతురని నమ్ముచున్నారము, ఈయంశము నయాచితముగా గొప్పగొప్ప పదవులలోనున్న విద్వచ్ఛేఖరులు మావద్దకిదివఱకే పంపియున్నారు, వలసినచో వానికిసర్దియైన సకళ్లను దేవరవారిసన్నిధి కంపికొనుచున్నారము, వారుమాకన్న సధికులగుట టులుండ దేవరవారికన్నఁ గూడనిట్టితీర్పులయెడలఁ గడుమిన్నలని ప్రసిద్ధియెల్ల నొప్పుకొనఁదగువారని మనవిచేసికొనుచు నిందలితప్పలను మన్నింపవేడికొనుచు నితఁతోవిరమించుచున్నారము.

ఇట్లు

తిరుపతి సేంకశేషరకవులు.

ప॥ ఇట్లుసింహాసనసూపంబుంజేరినవ్వి.

159

క॥ జనపాంశుశాసనసూపంబుండీ సంతసంబుననాయక
రసచేరుకనుశీలం, బునంగూర్పుండుగదబెట్టెబొలుపేర్పడంగె.

ప॥ ఇట్లు మాన్యుండబెట్టి నరసంగభూవిభుండు సాంత్వనస్వనంబున బ్రహ్మ
నాయకనియె

160

ప॥ “క్షేమమెవుత్రమిత్రహిత శిష్టజనములకెల్లఁ బాలకు
ల్పాదుకళాబక్త్రయ కనామరుమే? సుసంగోగకమినీ
స్తోమముభక్త్రమే? జనని శోభితమూర్తియే? నగ్గమందిం
రమునుల్లభుభూరి ఫలరాజిత భూజమత్తయెనుగునే?

161

క॥ చరకాలవర్ధనసుగాఁ, కరుశింబితివేలనాయకానమునిరికి

కరమైకాంబుప్రమె, కరమనురాగమునొప్పెఁగాదెనుమాత్సా,

162

ప॥ అనియనోచితాలాపముల బ్రాహ్మపున్ది యంతఃపురంబున గోజనప్రయ
త్నంబుఁ జేయుచి స్నానాదికృత్యంబుదీర్చి సౌనద్యభూజరంబులు వివిధవశ్యాన్న శాక
పాకఫలలభ్యభోజ్యలేహ్య పానీయాది సప్తదాహ్యంబులు వేలువేలు నూనకారులు
వడ్డింపుచుండ.

163

క॥ “నాయగటిపాలుపెరిగిది, నాయకగుంబోయు, ననునూ నుగుల

న్యాయంబెన్నకమామో, పాక్షంబునగరశముని డెబడెతులచేత.

164

ఆ॥ పరగఁచత్సనాభ పాషాణములు శృంగి, మూలములునునభినిజాలనూలే

ఫణిపిషంబుతోడబాంబానర్చిన, కలుసుదాచిరీలుగానకుండ.

165

క॥ ఆ మనువు దెలిసి బ్రహ్మ, నాయుండనుపరిజనులజూచినగుమొగమున

స్నాయకులంపినదధి, బోయుండునా, కనినబేలుపోవుచువారల్.

166

క॥ గడగడబడెనుచుంబడులు, తడబడె శిషుసారయు క్షణధి పాత్రమున

బడెబోగు నాయుండింపున, గుడిచెభయంబింతలేక గూఢహృదయుఁడై

167

ఆ॥ “తల్లికడుపులొన దాఁగియుండిననాఁడు, విషముద్రావి మృత్యువిజయుండయ్యె

సేఁడు ప్రాథమూర్తి నగడిననాయన, కీషంబు జాహ్నువీషంబు.

168

కం॥ జగదీశుఁడైనశంభుఁడు, దిగ్మింగఁగ వెఱచి కంఠదేశంబున నుం

డఁగనిల్పె నాయుండివిష, మగఁగితముగఁద్రావె నిదిమహాచ్ఛత్రమవనికొన్, 169

తే॥ అనుచునాయకురాలు నిజాంతరంగ, మునసుదలపోసె “నసిలించునను గరళ

మునను సమణుని యీమహాచ్ఛత్రమ నెట్టి, నాయకుటియింతు నింకేమిసేయుదానన్,

వ॥ అనిచింతింపుచు.

171

సీ॥ ఒకచోటఁదగదుల నొకచోటఁబలుబలీవర్ధనంబుల నొక్కచంకమహిమ

యుగళంబు నొకచోటఁదగినడేగల నొక్కయోరఁగాలజ్ఞానయుగ్మములను

డింభకద్వియముల డీమని పోరాటఁగల్పించి రాజమాన్దంబులోన

నోడిసజంతువు లానర నాయునివని గేలిసేయుము బెక్కు కేరడముల

గెల్చినవియెల్లనానని కేకలిడుచు, రవిధ సేయుచు నాయకురాలుపెక్కు

కథలుపన్నుచునుండె సంకరులఁగూడి, పురజనంబునుంపులై బోదుకొనఁగ. 172

కం॥ ఎటవచ్చునొనాయుండని, కుటిలాభకమవముఖోనః గొంకకపీఠిక్

గటుభామలభ్యంతింపుచు, భటులుగావుంచె నభయపార్శ్వములందుక్త 173

వ॥ ఇట్లుసజీవిహ్యతంబులం బ్రతిపక్షజిగిసామనీషయై యుండునపుడు 174

మ॥ పలియుం దాచును నాయునాత్మజసముత్ పక్వాన్నపానాది వ

స్తుతతుల్భోభక్తియొనర్చి వార్చి యనునస్తుల్మీమాట విటీరస

పుత్రవక్త్రోబ్రములొప్ప గాత్రములఁగ స్వరాగరూఛ్యాంగరా

గతనోష్ఠ్పారి సభాస్థలంబున నలంకారంబుతోభిల్లఁగెన్.

175

కం॥ మృగరాజసీతముల నుం, డఁగ నాయుండిట్టులనియె వరనాథునితో

“నగరాజ్ఞర ! వినునీ, నగరెల్లకోశిధిలమై విన మతనొండెన్.

176

ఆ॥ శిధిలమైనదచుచు బుధులుచెప్పగవిని, లలితకాష్టసమితి లాడెమాది

వారుకంబుమొదలు వలయునస్తుపులెల్లఁ, బెట్టిఁబుదినాడఁ జేర్చితోడ.

177

కం॥ చూతిమరన్, మృనినాయుండ, చేలోముద మొప్ప నృపుని చెయిపట్టి జన

వ్రాతమువెనుకొనఁజని దు, ర్హీతులఁజూపించె దొడ్డినింపినవారికన్.

178

మత్తకో॥ అత్తఱిం గృకవామయుగ్మ మహారణంబుననుల్చి య

లైట్లినాయకురాలుమిక్కిలి హేళనంబుననాయుండి

యొత్తునంబరిభూతి నొందె విహీనపాయుషమూర్తియై
తత్తటంబుననంచుబల్కె నుదాత్తనిక్రమశీలయై.

179

సీ॥ “ఓడిపోయిన కోచకోడినిజూచి యోనాయుడ! బంధుజనంబువిడిచి
పంశినమాడెగ్గ పటుధాన్యములుమాని మందిరోద్యాన సంపదలువదలి
గజతురకాందోళికంబులదగ నాడి దండఖడ్గాది సాధనలువిడిచి
ఛత్రచామరముఖ్య చయచిహ్నములుమాని కలిసివర్తించు కింకరులవిడిచి
తటంబు నేలేత్వరపురేవుదాటి విడిగి, పోసపోసము మట్టిదన్నబోసు నీకుఁ
జారుచంద్రేక్కడిది సాటివారునవ్వ, ననుచుఘూర్చి నిపలికె నయ్యంబుజాక్షి. 180

ప॥ అప్పుడు.

181

కం॥ అడిగివిని నాయుడరాసతి, కెనుగిచి మహాగ్రకోపహృదయుండై య
చ్చదురుననున్నజనంబులు, బెడరంగనిటనియె నిండుబీరముతోడకా

182

శా॥ “ఏమేమీ ? వినన్తెలి నింకనొకమా టిప్పాటుధాషింపవే
భాను! యంచు గిలుక్కునందిరిగి శుంభద్విక్రమాపేతుండై
సామీప్యంబునకేగి జూచి పలికెం జూర్సాగి, యోవీర! నీ
సామర్థ్యబింకనేల ? యోడితివి మాత్సర్యంబుఁజాలింపుమీ. 183

ఆ॥ చాలునింక నీదుచరణా ముధంబోడె, గెలెచెనాఖగంబు కేవలంబు
మగువకోడినట్టి మగవారుల రెండు, ల్లోకములనటంచుఁ గేకలిడితి,, 184

మ॥ అనినంగన్నమంజూచి నాయుడనుఁ “బుత్రా! యీయనద్భానుచే
సినకాటిల్వరణంబుఁజూతమిట నాళ్లె పించివీకంఁగఱి
కొనగోలకొలిఖియించివేడ్క నలుదిక్కులొచూచి యంకాశ శ
క్తిని బిన్నక్కను మానసంబునఁ దగంగీర్తింపు ఎప్పుడో,, 185

ప॥ అనినిద్దేశించిన 186

సీ॥ కులదైవమైన మాలులువేల్పు చెన్నుని సదమలపసునరోజంబులూన
పరమేశ్వరాభిన్న భారరూపంబునఁదనరు నంకాశ పదంబులూన
హనుమంతుతిరుమణి యక్కపిన్నక్క దివ్యారుణాంఘ్రి సరోరుహంబులూన
పద్మాక్షు నపరరూపంబునానొప్పిన నాయని మృదుచరణంబులూన 187

- పెనునను గోచకోడియోడినజయంబు, గలుగవండిన,, ననుచురేఖలులిఖించె
బరగశ్రీచక్రమానకు భూపురములట్లు, వెలంగుపడిపొరజనము లద్దిరయనంగ 188
- వ|| అట్టియడ 189
- కం పరుగెత్తియోడిపాటీన, పరణాయుధ మెదురుదిరిగి చరణాగ్రహతిక
బరిపంథిత్రామచూడ, స్ఫురసంగము రక్తస్త్రిముగజేసె వడిక 190
- కం వటియొకపుంజుండెచ్చిన, పటిముటికెత్తనువు జరణహతిం దూలింపక
బటియలయు నెత్తుగొలుకంగ, వెలిదిలెగంబాతె జనులు వికవికవర్ణక 191
- చం|| పడవడియొక్కకోడి నటు పండిముగట్టిన నెక్కిదానిమై
చిదురుపల్లె ధరంబడిగంజిమ్మి నభిగములక విదిల్చి య
మృగపతిదెచ్చుకుక్కుటసమాజము పొక్కిటిచిక్కుకుండ ని
ట్లదలచికోడికోడి జలదా! పమొప్పగ నిక్కి తూనినక 192
- కం|| నాయునిశాముంజూపక, నాయుమరాల్సిగ్గననుజనంగని పొరుల్
జే యనితచంగ్గింపంగ, నాయనిఘండిట్టులనియె నాయమనోడక 193
- కా|| విశ్వాసమొకయింతలేక నను సుర్యనాథుండాత్తుల్ వివక
శశ్వత్కొప్పనిగూఢసాధ్యుల హాస్య బిట్లుకావించ నీ
కైశ్వర్యంబానంగుడెనో? మిగుల శౌర్యన్నూర్తి శోభిల్లెనో
విశ్వస్తా! యిది సమిచే సెదరునక వీక్షింపసిగ్గటికె,, 194
- కం|| అనవినినాయకురాలి, ట్టున“నాయుండ! నీదురాగహంబుననాకో
శ్లనుజంపిపోవ బోని, త్తునె? యింకొకపండిమచటదొరకొనక గుండక 195
- ఆ|| పండిమునకుంబిలువ బాటిపోవంగనీకుం, బారుపంబె? విగతభయంబునవివు
పొటతిపిలువనోడి పోయినసామంత, రాజనరులునవ్వరా? మహాత్మ !,, 196
- కం|| అనవుడునాగొండ“నాజ్ఞే”, దినములుగడులిత్తు నెవ్వరింజని నీమె
చ్చినకోడికమ్మ పండిమునగెల్పెఁ గాక యెంచుబోయెద నింక 197
- కం|| అనిచప్పినాగొండగిన, వనిత నిజాంతర్గతమున వనరుచు దేశం
బునక బల్లెల్లెదప్పక, చనివెడకెడివారి బంచె జంఘులిలక 198

కం॥ కాదనకవేగవేగగలగల రాదా నీవైనాగాని? రాకారజనీ
పాదేల? రాజువలచిన । దే దేవులసానియనగల దలియమెనినున్న్

కం॥ అనిదూఱి దూరతామో । దనిరతిచే దారి దారితమనోరధలై
పనరు పనరుహదళాత్తులం । గనుగొని కనుగొనలనీరుగ్మృగ సిరియున్ 81

చం॥ అనుపమదక్షిణానిలము వైంఛనసాంద్రహిమాంబుల పైకొనన్
బనివడి వెచ్చనూర్చుచును బొమ్మములూల్కలగ “గాలివానవ
చ్చినగతమానె”నన్నటుల జేష్టుడుక్కడ బయోధిరాజపు
త్రిని సుచితోపచారములదేర్చుచు నెచ్చెలిపల్కె నేర్పునన్ 82

తే॥ “చలువవిల్లుండ జలంకలుచిదిమివైచు । నశులునిస్సార మొనరించు నలరువిల్లుం
జిగురుపిలువూనం గోవెల్లల్ చిదిమిపెట్టు । మదనుండేరితి శున్వియై మంతుకెక్కున్

ప. అదియునుం గావ 84

చం॥ కలికి! బవాటివాసనలగానీకి జల్మయుం బిల్మబోద వె
ర్గలముగి రామరామనం బికింబు పికలబుం గుహూయనన్ పిఘం
డలవిఘం గాంచి తమ్ములలయన్ సాలయన్ రహిడిండుండనె
శ్శాలమింసున్ మరుండు భయ వేటికి మాటికి వీనికైచల్లీ! 85

మ॥ అనుచున్ సేర్పన సేదిదేర్చి “సరిప్రాద్దయ్యంగదా యొటిసీ
సనినుండలగ”దంచు నిండినిజావా సంబునంజేర్చి “నే
నొనంగూర్తున్ భవదీప్సితం”బుచుచు సుదోగింబి యయ్యబ్బగే
హిని హస్తార్పితకంజముంగొని వడిన్ హేమాంబరుంజేరగన్ 86

ప॥ ఇట్లుచనుచెంచిన 87

సీ॥ లోకశాసనపాక పాకశాసనలోక భూజభోజననిష్క్రూటాజరములు
హైమసంగతథామ ధామసంగతహైమ రిరశిలోజ్యలకేళికాగృహములు
చిత్రజాలకపాత్ర పాత్రజాలకచిత్ర మణివితానస్థాన మంటుపములు
రాగసారసమాగ మాగసారసమాగ సంతానకాంత సౌధాంతరములు
కిలయంబరికింపుచును గొంచకలయసురభి । మలయపవనప్రరోహముల్ మలయరత్న
వలయవేదిని మేదిసీవలయభర్త । యలయం దనుతాపతప్తుడై యలయం గనియె

ప॥ కని చేరంజనునపసరంబున జిత్రగతసింధుశుభవిరహతాపంబున నతండుదనలోన

మ॥ శితముకుపెన్నం గునుమాకరిద్యుతి ముఖశ్రీజాడం జంబ్రోదయ
స్థితి గమ్మావిసెనంగురంగుదలం పం జితామణిన్నూర్తియో
సతి! ప్రాణేశ్వరి! యంచుభావనలనిచ్చుల్ తద్రుచింజొక్కి “మే
గతియోయంగజతాపమిం” నని కాంకంజెంది శ్రీకామియున్

90

చం॥ కలువలతీనివేడికిని గంకునిదాడికి బూపుటంపగో
లల బలువాడికి ధృతిగలంగ మదిందిగవాడి దేహను
గ్గలముగవాడి సోలుతఱి గ్రమ్మిన నెచ్చెలినేతి తమ్మిపూ
వలపులదమ్మెరం జలదవర్ణండు గ్రక్కున నేదదేలుచున్

91

ఉ॥ “ప్రాణసమానమాగమమహాహనూదకమయ్యోసీజగ
త్ప్రాణవిహార” మంచుమది బట్టగరానిముడంబునందున్
శ్రీవలినాయతాక్షి చెలి “సేమముకల్లంతనీకు నంబురు
ట్పాణివయస్య నీప్రీతకుభంబానగూర్తు” నటంచుదెల్పుచున్

92

కం॥ హెచ్చినప్రియమున సిరిచేఁ । దెచ్చిన నెత్తమ్మియొసంగి “దేవా! నీప్ర
సచ్చినసతి పైకానుక! నిచ్చిన” దనివిన్నవింప నింపునహరియున్

93

చం॥ శయముననాకు శేశయము సుద్రుమలీలగ్రహించి మొక్కుచున్
చయనము లంబుజాంతరమునం దగనొత్తుచు నుత్సవాభివి
స్మయముననోలలాడుచు రమాపరిరంభనుభైక సాత్త్వికో
దయమునదేలిన ట్లెరి దైవశిఖామణివల్కె గూరిమిన్

94

మ॥ “వనమధ్యంబున జిత్రపత్రయచులన్ వర్తిల్లి నూర్యావలూ
కవముంజేయుచు సాధుమాధుకగలాంకంబెన్న సంస్కారచా
సనప్రాపించిన మానసప్రియవిరాజద్యోగనిషంగదా
యనకుశ్రీకరయుక్తవైభవము నీ కర్తించె నజ్ఞోత్తమా!

95

కా॥ ఆలేఖ్యాకృతి కారమాసతికి నుద్యత్పదపీఠంబవై
కేళిగేహమవై కళాభరణమై క్రీడావతంసంబవై
లాలిత్యంబునమించు నీనరి నలీలన్ సామమర్యస్థికుల్
సౌలభ్యంబు గణింపశక్యమే? సరోజాతాన్వయగ్రామ్యి!

96

కం॥ తలంచిన నడురేయైనన్ । దళములగూర్చుకొని కుసుమధన్వికి జయమున్
వెలయుతువు కాంతస్థితి । నలరుచుదయదొల నీరజాన్వయతిలకా

97

మ॥ అజానింగాంచిన మేటిదానవయు సప్తాశ్వైకధామానుభూ

శ్శృణవాత్ప్రీతి వికాసమైంది యతనుగ్రామానుభూతాశ్శరీర

విజయంబుదిననీవే నేడగుట భావింపక మదీయాంతరం

గజనంతాపముదీర్చవచ్చితివా? నేడకావారిజాతాగ్రన్తి!

98

కం॥ నినుఁజేపట్టినగతిఁ గృప । ననుఁజేపట్టెద నటంచు నాశీమణిని

న్ననిచెనా? తనమదిసీగతి । ననిచెనా? పరశశ్వమమర నాశీవరా!

99

కం॥ ముద్దియ నెమ్మోమనిను । ముద్దిడఁగాఁదలఁతు భవనమోహనమగునీ

ముద్దంతదాచుకొనియెదు । తద్దయు నామోదగరిమఁదనరియుఁ దమ్మి!

100

చం॥ అలవడ మామకోడుగతాభిమతస్పృహ నీకు సర్వముకా

దెలిపితిఁగాన మోహనగతిం బ్రతుదాద్రవతిహస్తభూతి సం

భిల నను నూరిడింపజనుదెంచితి? పద్మకులప్రదీప నా

తలఁపునిన్ను నేఁడొకనిధానముగాఁ దిలకింపఁజెల్లదే?

101

కం॥ సేమమెసిండ్లుసుతకుఁ? బరి జామమెతల్పియసఖులకునవ్యతదీయా

రామ లలితలకు భద్రమే? తామరసలలామ! శోభితశ్రీధామా!

102

తే॥ తలఁప మధునూదనమనోరథంబుదీర్చ । నీవనేర్పరివను బెల్ల నిక్కమయ్యె

నమితసౌజన్య! కమలాకరైకమాన్య । యబ్జమూర్ధన్య! చక్రకౌకధన్య!

103

మ॥ అని యెంతేముదిమంది తల్పియవయస్సొరత్నముంజూడ నా

పనజాతాయతనేత్రియిట్లనియె “దేవా భావభూబాణపా

తవ సంపత్తితదేవాతాపయగు పద్మాకాంతచింతామనో

మననం జేమనివిన్నవెంతు నతివాఙ్మర్యాద మాపట్టెకా

104

నీ॥ అనుజాఁడైన శకాంకుఁ డపకారియైలోచ చదుడంగంబునఁ గళాదుండుగాన

నంగజాండు తనూజాడయ్యుఁ దాపముఁజూపె వివరింప నుగ్రవిద్యేషిగానఁ

బ్రాణపదంబయ్యుఁ బవనుండు తల్లడింపఁగఁజేసె గడుఁ బ్రకంపనుండుగానఁ

గమలముల్ క్రీడాస్పదములయ్యు మొనమాపెదశేములు కాండజాతములుగాన

విశ్వమందిర యిందిర వివిధగతుల । వారిచేసిట్లుమదిఁ గ్రాఁగి వగలవ్రేఁగి

“విరహాశ్శివాపఃగరమెయేకరణిస్తై న? । నీకరుణదీప” యందుఁగన్నీరునించు

సీ॥ ఘోభిలలోకాలోనిర్నిద్రుడగువాఁడు తేరికన్ద్రావఁడ నాదీనవృత్తి?
జగదశేషార్థి ప్రళమనాత్ముఁడైనవాఁ డాపలేఁడమదీనుతాపభరము?
సకలప్రపంచార్థసంసేదియగువాఁడు తెలియఁడే నామదితలఁపుకొలఁది?
అభిలేష్టదాయకుండగువాఁడొసంగఁడే దూరింప కన్తున్ననోరథంబు
తామర సనాభుండన్నిట దత్తుండయ్యుఁగ । జిత్తుముననేడు నన్ను పేక్షించుటగును
గారణంబేమి? యనుచునాకలిమికోమృ । నెమ్మదిని సంచలించుఁ గన్నీరునించు 106

చం॥ ఘోరుడరధాధిరూఢునకుఁ గన్తులుమీరలుగాన నోసుధా
కర రివులార! రేఁబగలుకాంచినవారలు మామకినదు
స్తరవిరహంబు మీగయినఁ జక్రికినిం దయఁబుట్టుకట్లు తె
ల్లరె? యనివెచ్చునూర్చుఁ గమలాసతి నీపయిఁమేస నవ్యుతా! 107

తే॥ ఊదధనుతచేతఁ దగు నీమహోత్సలంబు । తలఁప నీలోత్సలంబయ్యెఁ దాపశిఖిని
గన్నె నీలోత్సలశ్యామునిమ్మఁగూర్చి । యదియె కానుకఁబంపె నిజార్థిదెలుప
వ॥ అదియునుం గాక 109

చ॥ మతిమతి నంటినంటి తనమాతనమాటలఁ జెల్పఁజెల్ప న
ద్దతిగతి నెమ్మి నెమ్మి గలదాగలదా శియనించునించు నా
కృతికృతి నాపనాప గరకేగరకే దనిమిన్నమిన్నయై
రతిరతి రాయరాయ నిదురానిదురా కనుదాకదాకయక 110

కి॥ ఆకానఁదడయ కానా । శ్రీకానఁద జేల్పు సరసలీలక గునుమో
తేనకయుతానేకలతా । నీకవృతాంమనీమ నిపుణతననినక 111

శా॥ అమోదంబును జేందినందకథరుం డానెచ్చెలింబత్కెనో
భామారత్నయ! యీషయత్న మనుసంభావించి యస్మత్తనః
ప్రేమానేకము లట్టివేకదప్రియాభిప్రాయముక నీనచ
సాన్మసర్వంబున నంతయుండెలిసె నీనంకల్పమిడఁజగక 112

మ॥ గరిమక రేపె చతుర్ముఖప్రముఖలేఖశ్రేణిరావించి సా
గరరాజుక శుభలీలఁ గన్యనడుగంగఁ బంచ కల్యాణవై
ఖరిపెంపొందఁ బరిగ్రహింతు నివినిక్కం బంచ నయ్యిందిరా
తరుణ్యరత్నముతోడఁదెల్పి మది సంతాపంబుఁదీర్చంగదే 113

క॥ అనితామరసదళాత్ముఁడు । జనితానందమునగులుతోసంగె నుంగరముక
వనితావణిచేతికి జ । వ్వని తానదిగోనుచు సుత్యనంబునమరణక 114

శా॥ ఈరీతి జెలికంపి యూరడితి నాయుందీవరశ్యాముం డొ
 నీరేజాన్యవయస్యయుం మగుడియున్నిద్రత్వరాముద్రతో
 శ్రీరామామణిజేరి నూరకిరణశ్రీభద్రకొ ముదికొ
 సారప్రీతి నొసంగి యచ్చటి క్రియాసారస్యముల్ చెల్పుచుకొ 115

ఆ॥ పోయివచ్చినతేజఁగెల్లం బొసంగ నుల్ల । మలరంబుల్లంచు నిభంగి నాశుభాంగి
 పూసిగ్రచ్చినచందానం బొలఁతితోన । తెలుప రత్నాకరసుమారి చెలువుమీటి
 చం॥ ముదముననుంగరమ్ముంగొని మ్రొక్కుచుం గన్నులనొత్తిసారంబే
 రెవరియినుంచి “వెన్న జగదీశ్వరుండలపెంగదా ముదాప్తి నా
 మదిబరితాపమార్పుటకు మక్కువతో” ననియూరటకొ రచూ
 నుదతిచెలంగె నంతనటం జూడదగెకొ శశి ధూపరద్యుతికొ 117

మ॥ ఉదయంబందుచు నంబుజాసవతనేనొప్పెకొ నువర్ణద్యుతికొ
 బిరుపకొ సోముండుగాన శోభనరుచుల్ పెంపొంద నామీందటకొ
 నుదగట్టంది సితేతరాంగుండగుచుం దోచెకొ విధుండటం ద
 ప్పదు మూర్తి తితయాఖ్యుం డొననడగెం బద్ధారి ప్రత్యగ్నిశకొ 119

చం॥ మనసిజాచర్య యందుం జరిమల్లి తిభర్తవినందదాజ్ఞచే
 ననుకలవార్తలెల్ల సమయంపుముఖాదిలిఖించిపంపునా
 దినచరిత్రమ్మచున్దుపగిదిం దెగె వేకువం జందమామ ప
 గ్గనమొనరింప మధ్యవివరంబనం దోచెకొ గళంకమత్తటికొ 119

ఉ॥ వేకువతూపుచే సమయవిరరఘూర్వహం డిందు వాలియు
 ద్రోముమాన్వం దజ్జయపరిగ్రహకాంత చభోంతరార్కజాకొ
 గైకొనపచ్చందారయనంగాం దగెం దూర్వనవేగుచుక్క ని
 ర్వాహింప తత్ప్రజానలకలాభ్యటివాదగెం గుక్కుటధ్వమల్ 120

తే॥ ఘనతరన్నేహాలనప్రకార మొంది । తమములఁ పుచునిజతపోధర్మమునను
 బూర్ణ సత్వగుణహ్మర్మింబొరసెననగ । నమరెనవధౌతరుచుల దీపాంకురములు
 చం॥ అలరెనువేగుచుక్క విశదాన్యముగా నరుణోదయంపుడాల్
 గళకులతొక్కలార్పచుండెలంగెడి ప్రాగ్గిరిపక్షిరాజుం బెం
 పలవడంగాంచి భీతినెరయంగ నభోగతికిందొరంగు నుం
 డలితధుజంగపుంగవుండెకొ శశి గ్రుంకె నిరంకుశత్వరకొ 122

కా॥ పూజ్యులైనయనంతరాజ్యపదవికా భోగేచ్ఛ నున్నట్లుండై
సఖ్యోత్తిష్ఠిడఁ జేసి రాజు తుద నస్తుంబుది చోమపరి
త్యాజ్యస్థుఁడై నభోగతింబడియె సుద్యత్కాలగర్వాత్ముండై
“రాజ్యాంతేనరికంఠువం” బను బుధప్రాసోక్తి తధ్యంబిలక 123

క॥ జాతరత్తిశ్రమకాముక । జాతరసుజ్ఞాని పూని సడలించె సరో
జాతనుగంధపరీత । ప్రాతర్వాత్మలజాల పటుచంక్రమముల్ 124

ఉ॥ తారలుదారె జారె హిమధాముండు కాముండు పాంధసగ్ధన
హారతమానె, బూనె గహిం గోకము ఘూకము లాత్మవంధ్రమో
దారతపిడె వాడెఁ గుముదములు దమ్ములు సంగతాంగశృం
గారమునందె డిందె మదగర్వము సర్వము చంద్రికాళికి 125

తే॥ అంతఃపద్యాసన ప్రళయంతరమున । నరుణరుచిపూన లేజోమయాబ్ధి పాంగ
హరినసించుట కటంబోల్పు నలఘువృత్తి । కనకనటపత్రమనఁ జండకరుండువొడిచె

ఉ॥ విష్ణుగుతమ్మిసం దెనల వేతుక నర్కకరప్రభాంగనన్
పుష్పాడిరాజనాలు నలపుల్ వెండిజల్లంగనించి సారెజాల్
దప్పకదంచ నెత్తు మునలచ్చటలోయనఁ జూడవెంతయై
యొప్పె దడంతరాళవత దుత్పత దుద్ధతపట్వదానభు 127

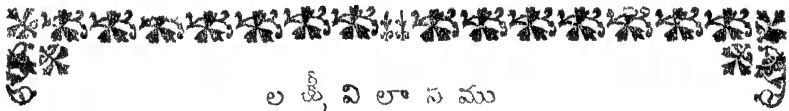
మ॥ అదికారప్రతిభా! కృపారసప్రవృత్తాపాంగ! తాపాంగనా
ద్యుపతిప్రాధితనుప్రతాంగకృతసాంగోపాంగ! గోపాంగనా
ర్జవసౌందర్యముఖాబ్జలొలుపమనస్సారంగ! సారంగ బం
ధవిముక్తిప్రధితత్పరా! విలసచద్వామాంగవామాంగజా! 128

చక్రబంధము

కా॥ సత్యానంద! భవేంద్రపందితపదాబ్జా! శశుశైలాశనీ!
సత్యామానితకల్పక ప్రతపురస్థాయజ్ఞభానస్థనీ!
నిత్యానిష్కపటేహభంగతతబాన్ధిత స్తభీముగ్ధనీ!
నిత్యావాసవిలాస! గాననిపుణా! నీలాంగ! నీలాభినీ! 129

క॥ బృందావనవిహరణ! గో । బృందావననిపుణ! పుష్పితబృందారక! పా
రందరమృగిరుచికందర । మందరధర భక్తఫలదమందారనగా! 130

గద్య. ఇది శ్రీరామసమువెంటపతిమంత్రీచర్య ప్రవృత్తతలైన లక్ష్మీవిలాసంబను
మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

ల త్తీ వి లా స ము

ప ం చ మా శ్వా స ము

కం॥ శ్రీమనితామచకుంభ । ప్రాప్తతన్మగనాభిసారభాస్తకమనో
భావుః! శుభదాయక! శ్రీ! దావిపులకటాక్ష! మోటనగాగ్యక్షా! 1

ప॥ అవధరింపును తరువాతివృత్తాంతంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె
దననంతరంబున 2

ప॥ పవజాహాస యథోచితక్రియలునిర్వర్తించి వైవాహికాం
గనసంరంభనిరీక్ష శోత్సవము నాకాంక్షింపుచున్నంత మే
ఘనిభానుం డటమున్నె యుక్తసర్వం గాల్యక్రియతోతీర్చి శో
భన సంసూచకమందహాస మిగురింపక సొంపు వాటింపుమక 3

సీ॥ జగదేవ వగమీయ దగ నోరిసగవేస సరవాలుగ రుమాలు సంఘటించి
నామహౌంధ మనుకుందనపుగంట మెదంబుని మొగిం బాటి నువ్వాణియొంటిల్లుదాల్చి
సెగడట్టచునుంటి యరచట్టపడరించి వరహేళిరుచి కాళి నలుతునుంచి
గహిణాపు మృదునూపురముం ధ్రువునధరించి కటిసిమం బటుహేమపరముంగట్టి
పొడగనీభంగి శృంగారముల నెసంగి । భాసమానాగ్రరత్నసంహాసమున
నంతంగొలుపున్న నిజదేహకాంతివిజిత । పనధరుండగు నానుదర్శనధరుడు 4

ఉ॥ జిబ్బ మెటుంగచల్వలు విచిత్రగతిం దొడిగెన్మృగానునా
శిబ్బిలువేళక గాంచి హరిసేవకరా సమయంబటించు బె
పబ్బిటుచీట్లువాసి నిజభర్తలపాలికెబంచి రంతలో
నబ్బలిబంధనండును భవాబ్జధవాదులచిల్వబంచినక 5

సీ॥ తన పురాలోకంబు తనపురాలోకంబుచెలుపున ముక్తవాంఛితముగాంగ
దన విగ్రహస్నాన తనవిగ్రహస్నానైవేది నక్షామశరవ్రతిధనమరం
దన సామభాషలు తనసామభాషల తెలుగున ననురాగపరతజూపం
దన మధర్మరూఢి తనమధర్మరూఢిగతి సాధులోకసంభృతి నెసంగ
నలినగర్భండు నగధన్వి నారదుండు నముచదమనుండు వచ్చిరానగరమునకు
బరమపుణ్యులుప్రమథు లాపర్వతాదయతులు పావకముఖ్యదిక్పతులుగొలువ

చం॥ రయముననిట్లురా నవసరంబులవా రెగురేగి కొల్లొవే

శ యనుచుండెల్ల యుక్తవిధ్యలకొనముఖంబున జేరికానుకల్

శ యములగూర్చి నమలయి చంద్రగుబాడఁగాంచి యందిత

ప్రియముల నర్పపీఠముల శ్రీపరలీలననించి రత్నజీక

7

కం॥ దారసివనాత్మనంతయుఁ । దారసిలవిలోలవృత్తిఁ నగుహరిహృదయం

బారసి సారకుభోష్ణలి । వారసి లేఖావతుసు లనిరిమృదుక్తి

8

సీ॥ బాడబాశాపూర్తి పరజీవనమువాఁడు భూరిగన్వణఃస్థున్మాత్రివాఁడు

ప్రతికలోత్కర్శికా పరంపరాయతివాఁడు మంపంబు నగుగటబలుచువాఁడు

సరసోత్తరగభీరశబ్దసంగతివాఁడు బహువాహినీశస్త్రబలమువాఁడు

తలభూమిభృత్కులాధారపృథివాఁడు ద్విజరాజసితవృత్తి నిరుగు)వాడు

దీయమానోర్జది)మృతాన్నభేమరత్న । సాయగూఢిఁతోషితస్యాంతవిబుధ

వర్యతాశీర్వచనపరివర్ణమాన । కీర్తిహస్వాంగువాఁడు లక్ష్మీగురుండు

9

తే॥ తేజమున మీగు నాత్మేతిమాజనోసగి । భవ్యుడగుఁగాకవాంఛితార్థములఁబొసగి

కన్నెఁగఁగొమ్ము పరిణములన నెసగి । తపివినొండన మే మన్మతంబు మెసగి

కం॥ కిల్యాణాగ్ని మొక్కటి । కల్యాణకాహగ్యధర్మ! కల దీ రజని

గల్యాణవాగుచితసా । కల్యాణైకొను వివాహకౌతుహలముక

11

కం॥ అనవినిహితసంగతి నొ । య్యన వినిహితచిత్తుడగుచు నాహరి లోకా

వననిధి యాగుణవిధ్యలకొ । వననిధి కేతన్మనోర్వచయుఁడౌడనక

12

కం॥ హరియానతి నతిపశుకా । దగయున శిరయనపహించి తామరసభవుం

దురుగతి పరయతి సురతకు । లరుదేర నదీరమణు గృహంబునరిగెక

13

చం॥ అతఁడెదురేగి వారలగుహారతఃసీమకుఁదెచ్చి రత్నరా

జితనకాసనంబుల విసింపఁగఁజేసి విస్మయఁడై యుభో

నిత వివిధాపచారముల జెల్వగఁ ద్రువులజేయ నాయుడక

గుతుఁముతో నిరిత్వతినిగూర్చి సరోరుహగర్భుఁ డిట్లినెక

14

శా॥ ఘోరత్నాంబర నీమమరిక నకుంకోదారికిక శౌరికిక

సాకోదారికి దార గానోసగ నత్సాహించు నీవాఁడ యీ

డేటుక వేడుకఁ దచ్చుభాచరిణపాండిత్యంబు బూనఁడగుక

సారంబై నముహూర్త మినిశఁ బ్రశంసన్ముర్తించే నొప్పెడిక

15

సీ॥ పంకజబంధుసౌభాగ్యంబు పదములఁ దారకావరసఖత్వము నఖముల
శారసుంగళ మైతి జంఘల బుధనుతాభోగసంరంభాసుభూతి తొడల
గుడుసుదర్శనయోగ్యమశలత కటిసీమఁ గవివర్ణనీయసాంగత కుచముల
సారకభామోదనంపద మోమున రాహుసౌహార్ద్రవిభ్రమమువేన్చి
నవఘుకేతునముగళోభనత మేనఁ । దగవరానుగ్రహరుచి నీతనయదవరె
జ్జమును దత్పరిగ్రహన్ త్రినొనరె । జలధివర నేను పరిణయోత్సవమునడవు 16

కం॥ అని విధి దా గర్జరిసా । యనవిధిగా నిటులఁ బరిణయారంభవినూ
తనసాదరచనజోదగ । ఘనమోరసంబు లేటగాఁ దెల్పుటయుకొ 17

మ॥ పరమానందమునకొ నదీకుండనియొ బ్రాథోక్తివోభారతీ
శ్వర! కన్యాశ్చిచతుర్భుజుండట గుశోదారుల్ భవన్ముఖ్యని
ర్వరవయ్యున్ మఱి పెద్దపెద్దలఁట యీసౌభాగ్య మన్మత్తిపః
పరిపాంబట యితిన్నఁగలదే భావేహ యూహింపఁగకొ 18

కం॥ వినన య్య నేస్త్రతంత్రం । డనె హాకికొవిన్నవించి నడవుఁ డుచితవ
ర్తనములు “రాభోక్తా । జనార్దన”యనెడి సఫలతఁజెందకొ 19

కం॥ అనియుక్తరీతిఁ దన హృద । య నియుక్తినుసీతిఁ దేల్చి యంగీకారం
బున రుచిరాప్యతి వాకికఁ । బునరుచితాపచితిస్త్వ బూన్దోత్సపురై 20

మ॥ విహగస్యందనుసాలికేగి యటఁ నద్వితైంథ మత్యుత్సవా
వహనూక్తికవినిపింప నెమ్మది నఖర్వప్రీతిసంధించె న
మృహిశామన్మథుపంపునం బుగముసంపత్పూర్ణకల్యాణ సం
నహాలింగయినేయఁగాఁబనిచె సైన్యస్వామి చిత్రంబుగాకొ 21

సీ॥ మెఱుంగుజవ్వాదితోమేళవించిన మంచుంకుమరసచర్చ శుభురకొల్పి
గొజ్జంగపన్నీరుగూర్చిన ముత్యంపుసన్ననున్నంబులు సంఘటించి
సరసరీతి శిలారసంబుతోమెదిచిన పచ్చికస్తురిచారుపట్టెలునిచి
పూనీరుకలువపుష్పశ్శుచుపంపించి నునుపుమీఱంగఁ గల్పనముఁజల్లి
పగటుముత్యాలముగ్గులు పచ్చతోర । ణములు బంగారునవఁటికంబములు నగరు
ఘాపములు రత్నదీపంబు లేపుమిగుల । నలఘుశృంగారమొనరించి రఘ్వరమున

- కా॥ మిన్నాబంగరుకాగితంబులను గాశ్మీరంబుచే జిల్కియున్
వన్నెల్లా శుభలేఖ లెట్లెడలకున్ వ్రాయించి యాపైసీరుల్
చెన్నార్క విలసత్సుదర్శనశిఖాచిహ్నంబులాత్తించి భా
స్యస్మీలక భువనాధినాయకులచిల్వంబుంచి రంచద్దతిన్ 23
- ప॥ ఆసమయంబున 24
- మ॥ బహురాజ్యావసపట్టబంధములుగాభావించి శ్రీఘంటునన్
రహి నాలేఖలుదాల్చి లేఖపరివారంబుల్ సదారంబులై
నుహనీయాదృతిరాంగ సైవ్యపతి సన్మానంబుతోడన్ శు
భావహలీలన్ విడియించె వారలను జాశ్వా బల్బిడారంబులన్ 25
- తే॥ సింధుకవ్యకఃబరిణయశ్రీదలిర్ప । వేద్యలోఁ బెండ్లికూతుఁ గావించుటకును
మంచివేళని సప్తాహ్నిమావసతులు । దెప్పఁ దచ్చుభారంభ సందీప్తులగుదు 26
- మ॥ వికసన్మాత్తీకరంగవల్లికలతీవిన్ మించు కల్యాణవే
దకైఁ బచ్చలపీఠనంబునిడి పుత్రింజేర్చి యాకల్పిప్రో
డకు దీవింపుచు నక్షతంబులిడి పాటల్ పాడుచున్ భవ్యవా
క్తకృతిక నల్లలు వెట్టి రిందువదనల్ కాశ్మీరచూర్ణం బునన్ 27
- తే॥ శంఖభేరిమ్మదం గాదిసకలవాద్య నివదములు నభివీచికానినదములును
గూడి యామ్రేడితంబులై కూర్చినపుడు వియ్యమందుటకెదురుకోల్విధమునడపె 28
- కం॥ కరపుటపటుతయగతి మే నరమరవహింప సఖముఖాపాదితచా
తురి సంపెంగనూనియచే శిరసంబైవాణిసిరికి జిత్తముగదురన్ 29
- మ॥ బిగిచన్నంగవరాయ హారకళికల్ పెంపిళ్లుగూయన్ నవీ
నగతిన్ మోముచెమర్చ దృష్టువిరిదండల్లార్చ నూర్పుల్లగన్
మగుడింపన్ మణికంఠకన్యణనసన్నాహంబురాణింప సం
పెంగనూనెన్ శిరసంబై వాగ్రమణి లక్ష్మీకాంతకున్ వింతగన్ 30
- కా॥ తీవిన్ వాణ్ణి సరోజవాసిశిరసంబైన్ సప్తతాళప్రభే
దావల్లద్గతి యంబకస్ఫురణ పెంపారన్ బదస్ఫూర్తి ను
గ్రీవోత్తానకళాప్రీతిదెల్ప నుకరక్రీడాభుతన్నేహమా
సావిన్ రామకథాప్రసంగరుచిమింపన్ సొంపువాటింపుచున్ 31

మ॥ కరజాపాదితరాగయై పులకరేఖావిస్ఫురద్గండయై
నిరపాయాన్మృతపారవశ్యముకుశస్నేతాజ్జయై చాదని
స్సరదుచ్ఛ్వాసవిలాసయై విలులితాంచత్కేశయై సత్కళా
నిరతిం దారతిసౌఖ్యమంద శిరసంపైకవాణి కల్యాణికిక్ 32

ప॥ తదనంతరంబ 33

క॥ ఇానులు గంధపుటటకలి । కాంతకునిడిపెడుపనిగుడెగచములనురపుల్
కాంతగతి విధుంతుదవద । నాంతరనిష్కాంత తడసుధాంశువెపారెక్ 34

మ॥ హరికింబట్టపురాణిపివయని కల్యాణైఃవాక్యస్థితుల్
పరగం బుణ్యనదీనదోదకములం బట్టాభిషేకంబుఁ జే
సి రసానుజ్వలప్రైమమంభముల చేజేతెక్ సుగంధాంబువుల్
హరినుద్యల్ తగనించి నించి జలకంబాడించి రవ్వలయెక్ 35

క॥ శిరసుతడియొత్తి చుపటపు । నెఱిసెల్లాంగట్టి వారినిలయుమువెడలెక్
శరధిసుత గంధపహరతి । శరధివినిర్గతలతాంతశరధిగ్గరిమెక్ 36

మ॥ ఘనవర్షాత్మ్యయమానసాశ్రయవినిష్కాంతక్రియా మేయమా
హన కేభీకలహంస్యలీలదగ నీరాగారముంబాసి వా
రిని ధీశాత్మజ నీతిమంజులవిత్పర్జిక్ విశ్రమించెక్ ముకుం
దునిబాహుంతరవేది నీగతివసెంతుక్ పేడ్క నన్నట్లుగెక్ 37

ప॥ తదనంతరంబున 38

తే॥ శిరసునీరార్పి పెన్నెఱుల్ చిక్కు దీర్చి । నున్నఁగాదువ్వజడవేసె గన్నెయొకతె
బాలచెలువొందె నవభృంగమాలికాను । గతలతాంతలతాపరిష్కారమమర 39

క॥ చంపకగంధియొకతెదా । సంపల్లలితాంగిజడను జాతుర్యమునక్
సంపెంగపూలుచుటైను । శంపాద్యతజలజరేఖ చందముదెగడెక్ 40

కా॥ భూతిద్యోతకరూపలక్షణయుతంబుల్ శ్రీకరాలోకవి
ఖ్యాతంబుల్ సుగుణాన్వితంబులు విసూతాఘంబు లీరత్నముల్
నీలోఁబుట్టువులంచు దన్మణిగణిస్తేమైకభూషాపరుల్
చేతకప్రీతిదనూజవల్లియొనగెం జేకాన్కఁగానత్తటిక్ 41

క॥ అంబరమణి కాంతస్థగి । తాంబరమణి యొకటితెచ్చి యతఁడిట్లనెఱ్ఱో
యంబ రమణి కైకొనుమీ । యంబరమణిమాదిసంపదాస్పద మరయెక్ 42

- శే॥ ప్రాథిషలార్థగోచరప్రతిభ నంద, మైనరుచిగాంచి శబ్దగ్రహోనుగుణ్య
తారకానునవైచిత్రిదనయకతన, నబ్జవశనేత్రయిదిసేత్రమనగంబరంగె 43
- మ॥ అకలంకప్రతిభాభిరామ మనుగుణ్యనంతరత్నప్రభా
వికలం బత్తయరూపవిభ్రమ మనావిష్కారదోషం బఖం
డకభానుండితలుంధురం బహూ నేష్కం జిత్ర మీయర్థనాం
శుకనైస్థికముగ్ధడింపఁ డరమే సుత్రామరత్నలకా 44
- కం॥ సరసతటిత్పద్మాంశము వరపుష్పవదుదయరాగవల్లిశము సదా
దరణీయగంధవిహభా స్వర మీయంబరము దివ్యజనపదమునుమీ 45
- ఉ॥ అచ్చతనంబుజోడరభుజాంతరమందనపాయపై యబాం
డచ్చటతీతజాంచలవిడంబమునక స్పృటియింపఁ జాలు ను
ద్యచ్చుభలీల నిశ్చలసుభాయలిచేజెలువొందె దీనువ
త్తచ్చగమున్ ధరించి చరణస్ఫురణాధరితాబ్జవిభ్రమా 46
- మ॥ ముదిలిలోనోములునోచు నెదువతనంబున్ నిస్తులాపత్నసం
పదయున్ సర్వజగచ్చరణ్యమసామోపన్యాసి నల్లక్షణా
స్పృహసాభాగ్యముం గల్గియొప్పుమనుచున్ బ్రాహ్మోన్మి న్నాహ్లాదుచి
త్రదుకూలంబొసఁగెం దనూజకు సరిత్రాంతుండు దీవింపుమన్ 7
- కాలచిత్రాంబరభూషణావళు లమందానందనివ్యంబిద్ధ
క్వామర్యంబెసంగం గ్రహించె గమలాశ్వాస్థ్యయోచిత్యముల్
భూచక్రంబున నట్టిదేకడసతుల్ పుట్టింటివారిచ్చునం
కోచాలంకృతమైన గారవముం జేకోజూతు రిచ్చారతిన్ 48
- కం॥ శ్రీతెనగుసేమవననం । బాలేమ ధరించెవపు డభోంచల విలస
న్నీలావళిచరణాబ్జము । దాలనటాదళివరాని యందముం దెలుపన్ 49
- తే॥ సుముఖశశిపార్వతి (సంస్థిత) ఎమలతార, కాగణములనము త్రైలకమృలమర
సతిశకుతుకంబుదాల్చెం దదంతకస్త, పరిధిరేఖార్థ శృంగారభావమమర 50
- కం॥ మేలగుసావటబాట్టా, బాలికసీమం తనీమఁ బాటించుదగ్గె
నీలాభ్రమండలాంతర, శేలెక్కుముదాత్తదీప్తకీరణమవోలెన్ 51
- కం॥ దోహకరునెనసినెరి, రోహకృతిఁ దొలగఁడలఁ చురోహిణివోలెన్
యోహమృగ్ధనానామృగ్ధ, భూహమృగ్ధతములువొందుపాలుపుండలంపన్ 5

భూతిమగు విషయముగనుపించదు. బ్రాహ్మణులు నిష్పక్ష పాతముగ వేదకా స్త్రీబులు క్షత్రియార్థులకు బోధించిరి పాండవులకు కారవులకు ధనుర్వేదాదిసకలవిద్య లుపదేశించిన గ్రోహస్థ పాచార్యులు బ్రాహ్మణులేను. శ్రీవిశ్వామిత్రునకు జ్యంభకాస్త్రాది పుస్తకజ్ఞులైన కుశాశ్వుకు బ్రాహ్మణుడేగదా. క్షత్రియుడగు నుగ్రధనుకు వైశ్యుడగు ననూధియనువానిని శ్రీనండికాదేరి యారాధన విధానము దెలిపిన నుమేధుడు క్షాత్రియుడేను. ఇట్లులే గూఢానువిషయములందెఱుపుతాస్త్రీబులుకూర్మదులగునెరిపిరి శూద్రులకు ఆధ్యక్షునాదిని పేదయు కేదలము వేదమాత్రవిషయము. వేదాధ్యక్షున ముపనీతునకు మాత్ర మేయును- శూద్రున నునవయసాధి కారములేకని ప్రత్యక్షచేయున గనంబడుచుండుటచేత శూద్రులకు వేదాధ్యక్షునాధికారియు మాత్రములేను, అయిననువీరికిపురాణశ్రవణాదికములందుకాదకారములే. పోలేను ఎఱు బ్రాహ్మణులనునిత్యస్థులగు జవహారమానుల పాపయాజ్ఞులు ముదలగునవి గలహా ముట్లులే శూద్రులను నిత్యోర్ధ్వగా, పాపయాజ్ఞములు, గాత్వాధ్యక్షము, హోమాదికమును గలవు. కేవలము వీరికి శ్రుతియందుమాత్ర మునకారములేదు. శూద్రులకు వేదాధ్యక్షునముదల విశేషముగ నందుదగిన ఫలగోళేషమేమియు. గనంబడు పురాణ శ్రవణాదియు చేతనే కర్మము సమకూరుచుండుగా శ్రుతియందు నిషేధించిన వేదాధ్యక్షునము హోమములనలభాధమేమి? వీరు స్వవర్ణులనును నియంతులగు వృత్తులయలగు నేగ్వరులు కాపోలేదు. వారివారి నర్థములకు నియంతులగు వృత్తులగున్న యంశంబులకు వారికి బోధించక వారిని నష్టానసముద్రమున బడచునోయలేదు ఇంకనేమన శక్తికొలిచి వారివారికి దగినవృత్తులగు ముందు వృత్తులకు నటులనేమొనర్పిరి. బ్రాహ్మణులదివర్ణత్రయ సేవయే శూద్రులకు ప్రధానకర్మయని స్మృతులయందు వచించినంత మాత్రముచేతనే “శూద్రుల బ్రాహ్మణుల అజ్ఞానగర్భమున బడచోసి స్వగౌరవమును జూచుకొనిరి, అనియన సాహసంపద జనగు సేవయనగా అట్లంతి ప్పల తోముటయు, కాళ్లు పినుకటయు, తలంటుటయు, ఇల్లువాకిలి మొసలగువానిని గోమయాదించుచే నలుకుచు నీళ్ళువల్లుచు ముగ్గులు పెట్టుటయు, కట్టెలు మొదలగునవి కొట్టుటయు, పట్టు, దండుటయు మొదలగు హింసకృత్యములు మాత్రమేమియు చెప్పవలసవడదు. ఇంక నేమి యానందగా ఇంతయని మితిపెట్టబడిన మానవేతనంబులనో లేక దినవేతనంబులనో నియమితముగ గోహింపచు పరుల పనులు చేయుటయు సేవయనియే కాస్త్రీబులయందు ప్రాప్తించుట వక్కాణించియున్నారు. నాగరికముగల దేశములలోని వారలగుజీనుని పయమును ఏకాభిప్రాయము గలవారయ్యున్నారు. గాన మన భగవద్గోవాసులగు సోదరులును ఈవిషయ మెఱింగియే యుండును, ఈప్రకారము వారివారి సామర్థ్యము

ననుసరించి వారలకు దీన్యమిచ్చుచు, వారిసలన తగినపనులు చేయించుకొనుచు, వారు ను తామును సౌఖ్యమనుభవించుట చిరకాలమునుండి సంపదాముగానున్నది. ఈ పనిచేసినవారల చూచి మీరు వారిని మిగుల స్త్రీమలన గా చూచిరనియు, వారిని క్రిందికి నణగదొక్కిరనియు, అజ్ఞానులనుగ చేసిరనియు, స్వగౌరవమునే చూచికొనిరనియు, మతీయు పరిపరివిధంబుల తమకు తోచిన యుత్తముల వచనంబులను బడివాస గా గుఱపించి పొచ్చిచీనల నిండించుట భావ్యముకాదు. “కాత్రిహితంబును పుమాణానిరహితంబునునగు యుక్తియే తమకు శరణు, బనితలంచు మహానుభావులు మా త్రిమే యటులఁ బరికిన తగియుండును. దాని“సూరాలోచనయు సన్న్యాసునందఱు మా త్రిమే దృష్టియుఁ గలిగి యటుల మేము సంచరింతుముగాని తిద్వగోసంబుగ నాచిత యైనను సంచరింప, మని వచించు మా నవ్యసోదరులనఁ దగిన వచన మీ రుదికాదు. సేనఁజెప్పిన తీరున సేనఁజేయించుకొనుటయు నింద్యమని చెప్పఁజలంచిన యెడల సత్తుల నొనర్చు శీరమేశచంద్రికత్తు, కానడి, మరేచి నాథబరన్ది, గోపాల స్థానోద్దేశములగు హిందూదేశీయులను, మింటగో, కిచ్చినరు, మూర్తే మొదలగు పాశ్చాత్యదేశీయులను, పుక్తితమన శ్రీ ఎద్వర్ణు చక్రివర్తచేత అణగదొక్కఁబడిరనియు, స్త్రీమలుగాఁ జూడఁబడిననియు, మనము తలంచవలయునుగదా. ఇట్టిమాట ఇదివఱకెవ్వరును చెప్పి యుండలేదు. ఇప్పుడును జెప్పుటలేదు. ఇంతమీనపైవనుజెప్పురు. లేక ఎన్నఁజేసిన చెప్పినను సత్యమేమిటని అంగీకరింపరు. ఎక్కడికో పోవడమొందును? మానవ్యసోదరులు మాత్రే మంగీకరింతురా? పైసఁజెప్పినవారందఱు ఎద్వర్ణుచక్రివర్తగారికి సేవయేగదా చేయుచున్నారు. ఇటులఁ దమకు సేవచేయు “రమేశచంద్రికత్తు, మొదలగువారల చక్రివర్తహింసచేయుటలేదు. నీచముగా చూచుటలేదు, నిందించుటలేదు. అజ్ఞానాంధకారమున తోయుటలేదు. కాలానుసార మొక్కొకప్పుడు వారికి నుత్సాహభివృద్ధియే చేయుచున్నాడు. ఇటువలెనే ద్విజాతులు శూద్రులనుండి తమకునలయు శిల్పాదినిర్మితంబుల గ్రహించుచు వారలకు ఆండులకు తగిన వేతనంబులనిచ్చుచువారిసంతోషఁజెట్టి దినదిన ప్రవర్ధమానుల నొనర్చిరిగాని వారల హింసించలేదు, నిందించలేదు, అణగదొక్కలేదు, అజ్ఞానాంధకారమున బహుశ్రోయలేదు, సేవయనగా అట్లతప్పెలలు శుద్ధిచేయుట మొదలగు హీనకృత్యములు మాత్రమే కావు, ఇంక నేమన వశమిరదును వేతనము గ్రహించుచు ఇతరుల పనులుచేయుట అను విషయమునను దృష్టాంతము చూపఁజలంచి పైవిషయమును చెప్పియున్నాను. ప్రాచీనద్విజాతులు శూద్రులచేత ఎటుల సేవచేయించుకొనినదియు సంగ్రహంబుగ నిందు వ్రాయుచున్నాఁడను. ఈస్వల్పము చదివి యుచేతీరున సకలము మీరూహించుకొనవలయును. మన ప్రాచీనులు న్యాయస్థాన

మలయందు వాది ప్రతివాదులయొక్కయు సాక్షులయొక్కయు వచనంబులు మున్నగు నవి ప్రాయశఃఖలను శూద్రులనే నియమించుచుండిరి. ఈవిషయము సంగదేశచరిత్ర గుత్తజిగిన వారలకు విశదమగును. పంగదేశమున కాయస్థులను నొక జాతిగలను. వీరు శూద్రులు, ఈజాతివారలే సంగదేశమున న్యాయసభలనుండు లేఖకులుగానుండిరి. ఆభియోగపత్రింబులు, ఆచర్యలేఖనము, మొదలగు పనులు కాయస్థులకు వృత్తియే యనియు పలువురాదేశజనులు ఇప్పుడును తలంచుచున్నారు. ఇప్పటికిని ఆదేశమునందు ఈవిషయము మనకు పత్త్యక్షముగా నులుపుగ తెలిసికొనుట కనువుగానుండునని తలచి పంగదేశమునందలి కాయస్థులను స్పష్టతముగా తెలిపినాడను. ఇటులనే గ్రామాదాయవ్యయాదికంబును, వారివారి భూముల పరిమాణాదికంబులిఖించు గణకులను సహితము శూద్రులనేర్పరచినటుల దక్షిణదేశమగు నెలూరు, చెంగల్పట్టు మొదలగు నుండలములయందు మనము సులభముగా నెఱుంగగలము, యుద్ధము నకువలయు ఆయుధములు మొదలగు సాధనంబుల నిర్మించు ఉగ్రులను జాతివారును, కంచుకములు మొదలగువానిని కుట్టెను నూచికులును, నాట్లమాడునట్టువులును, హువిధంబులగు రంగుల సంగ్రహించి మనోహరములగు చిత్రపులు, వాయు ముచ్చివారును, విజయస్తంభాదికము నొనర్చు కర్మగురులును, మనోహరంబులగు వసనంబుల నిర్మించుకువిందులును, ద్విజాతులకు తమతమ నైపుణ్యములగనంబజచిపరిమితనే తనంబుల నందుచు తమతమ జీవనంబు నిరాటంకముగ సుసంస్కృతులయండిరి. ఆ ద్విజాతుల ప్రోత్సాహము చేతనే యేయవర్షంబులకైనను షేక్కు చెరనందునటుల దేవాలయంబులును పేడలును నిర్మించిగిన శిల్పమును, నేత్రవిలొకనంబులగు రథంబుల నిర్మించు రథకారులును, జగంబునందంతయు వెలసి పరస్పరము తగిన సత్కారముల నందుచు తమనైపుణ్యముచేత నీ భూలోకంబును సంపదముందును ప్రభావమునందును స్వర్గలోకమునకు సమానంబుగ నొనర్చియుండిరి. ఈవిషయము మానవ్యసోదరు తెలుంగరా యేమి? తగుప్రోత్సాహమిచ్చి వారి నైపుణ్యమును జగవంతయు వ్యాపింపజేసిన ప్రాచీనకాలపుద్విజాతులుశూద్రులనేమి యణగద్రొక్కిరోతెలియనలవిగాకయున్నది. ఈవిధమున నిష్పక్షపాతముగ వారివారి వృత్తులసభగము కలిగింపక తగుప్రోత్సాహమిచ్చి తగినవిధముగ బోధించి, నవినశ్చి కళల ప్రబంధమూలముగ, వృద్ధిలాంకితేచ్చిన ప్రాచీనద్విజాతుల ఇట్లులందించుటయెట్టివిధముగదోచునోతెలిసికొనవలయును. వారిని దూషించుట క్రిందప్రాయబోవు విషయమయినను మూలమయి యుండవచ్చును. ఏదియనఁగా:-మనుష్యజన్మమెత్తిన తరువాత నేదియోయొక భువనకార్యమొనర్చి పరువుప్రతిష్ఠల నందవలయుననితలంచి తగినకార్యమేమియు చేయుకత్తిలేక నిష్కారణముగ బ్రాహ్మణులకును తదితరజాతులకును పొరుపుకలిగించునంత మాత్ర

ముచేత కృత్య త్యులమును, ఘనకార్య నిర్వహకులమును అగుదుము, అనితలంచి పైవాదు జగమునందు మానవ్యసోదరులు చేసిరిని మేము తలంచుచున్నాము నిష్పక్షపాతముగ విచారించిన “బ్రాహ్మణులు స్వగౌరవమాత్ర మపేక్షించి ఇతరుల నజ్ఞానాంధకారమున ఒడఁద్రోచి యణగఁద్రొక్కిరి, అని మానవ్యసోదరులు పలుకు వచనములు అప్రమాణములనియు, అసత్యములనియు, నిస్సంశయముగఁ జెప్పవలయును ఈవిషయము యదార్థమే చెప్పవలయునని తలంచు ప్రతిమానపుఁడును ఆ గీరించ తగినదిగా నున్నది ఉన్న స్థితిగతులును, ప్రాచీన ద్వితీయత్రయములైన కార్యములును, మాతృగ్రము విడినాడి విమర్శనాపూర్వకముగ విచారించి బ్రాహ్మణవిహితకార్యముల నాయులయలదుగల కష్టములకు యపక కష్టాధిక్యములేని శూద్రజాతివర్గముల నొనర్పవలయునను తలంపు దూఱుమనియించి ఈ శిష్టప్రాయము వారల విచారించినను వారికి యధాధిక్యము తెలియును అయిన వారలకట్టితలంపు సాధారణముగ గల పటమాత్రము గుర్తించుచున్నది ప్రాచీనపు బ్రాహ్మణులు యితరజాతులకు ఆపకారము చేసెయును పోవుట యేగాక శక్తికొలుగ మీఁదగ నేనుకొని వారలకు తగిన స్త్రీనృత్యములనొనర్పజాతులకు నొనర్చి విషయముమాత్రము మానవ్యసోదరులు గుర్తెఱుంగదురుగా.

ఇటుల మేము చెప్పిన యధార్థవిషయములాలకించి మానవ్యసోదరులు బ్రాహ్మణులను మరెయ్యవలెదముగ దాడి పెట్టుచున్నారు. — ఎటులనగా బ్రాహ్మణులయొక్కములకు సంశయములను మాత్రము స్వీకరించి పసకసమనము, చిత్రలేఖనము నర్తనము రసనిర్మణము, మున్నగు నీవల పనులనుమాత్రము శూద్రులకంటె వారలకు వాసినిబంధించి, వారల నిష్పక్షపాతమును నభిప్రాయముగలవారలయిరేని ఆపవలనే బ్రాహ్మణులకు నంటగట్టి శూద్రులకు వేదాధ్యయనము చెప్పియుండరా, అటులచేయ బ్రాహ్మణులకు మాత్రము వేదాధ్యయనము చెప్పితక్కినవారలకు చిత్రలేఖనాది విషయముల బోధించుటయే బ్రాహ్మణులు స్వగౌరవమాత్రమును గాపాడికొనినటులకు ప్రధానప్రమాణముఅని మానవ్యసోదరులు మూరలుబారలుచూచి మలనాడుచున్నారు ఇందులకుబదులుదూరమాలోచించి యధార్థమైన విషయమునే చెప్పవలచియున్నాము మీరు చెప్పిన యంశములో “బ్రాహ్మణులు వేదాధ్యయనాదివను గౌరవకార్యమును మాత్రము తాము గ్రహించి నీచకార్యములకు చిత్రలేఖనాదికమును శూద్రులకు కొప్పగించి” అనునొందువిషయములయియున్నవి పైపూర్వపక్షమును వేసిన మానవ్యసోదరులు పలుకువాడలచూడ వారలకు వేదంబులయందున, ధర్మశాస్త్రములయందును నిరియగు విశ్వాసముగలిగియే యీపూర్వపక్షమును చూపిరనిమాకు తోచుచున్నది ఇట్టిపూర్వపక్షములకు నుత్తరమిచ్చుటయు సమాతనధర్మీయుల కొకవిధమును నిత్యగృహ్యయి యున్నది

అ పం డి త ల త్స న ము

చ॥ “ నిరుపమ శేముషీకలితనిర్మలచిత్త సరోజులార ! యో
 సరసకపింద్రులార ! బుధసత్తములార ! ” గుణాఢ్యులార ! సా
 దరముగమాదుపల్కులను దప్పులొయెప్పులొయాలకింపుడే !
 స్థిరముగ నాంధ్రభాష గవి శేఖర నామముఁగాంచఁబూనువాఁ
 డరయఁగఁబండితో త్తముఁడునై విలసిల్లవలెకా ; డెలుంగునం
 దఱవముఁబోలె సంస్కృతమదంతగ రాకయైకైతనల్లగా
 దొరకొనసాగఁదెందుకనఁ దొల్లితినుండియఖండపండితో
 త్తరులగువారెపోనుకవితల్ విరచించి రహించి మించనే
 డ్దిరి ; మఱవట్టివారడుగు చేరిరి పండితదీప్తికిరవ్వలే
 కరయ నెకండు సేయునట యష్టవధానశతావధానముల్
 పరునిసహాయముంగొననిప్రజ్ఞ బయల్పడఁ ; నాశుపద్యముల్
 విరచన సేయునటకడువీంతఁదలిచ్చెడిధాటిఁ బాండితీ
 గరిమయెసున్నయంట ! పటుకావ్యపుధోరణిపూజ్యమంట ! వా
 క్సరణినిశబ్దసౌష్ఠ్యవరసంబులుమృగ్యములంట ! యద్గిరే !
 బరబరబట్టుబట్టునెడి పద్యములల్లునఁటంచుఁబల్కున
 వ్వరైకవిశేఖరుల్ మఱియుఁబండితవర్యులునార్యులెల్లరుకా ?
 జరణములెట్లానింపినను జాలునఁటంచుదలంచి పద్యమం
 “ దఱగొఱలేకయొప్పుగనునంతలీలనుబొల్పుమీఱఁగాఁ
 బరగెడినాతినచ్చెన ” నివల్కినపల్కులుమెచ్చుకొందురే ?
 సరి ! యిటువంటికై తయతినత్వర మొప్పఁగఁజెప్పినంతనే
 పరవశులై యితంఁడెసుమిపద్యజదేవ్యపరావతారమం
 చరుదుగవాని నెంతయును సంబరవీధికి నెత్తిపట్టి, యె
 న్వరిమెడలోకడుక విఱిచి, వారలచేతమృషావధానమే
 ర్పఱుపఁగఁజేసి, యాతనికిఁ బ్రశ్నలనింట నెదిద్దఁబెట్టి, కొం
 దఱికవియిచ్చి, పృచ్ఛకవితానమునందునవారిఁజేర్చి, యే
 ర్పఱచినవానినన్నిటి గబాగబగబగపాడఁజేసి, బా

త్వరమణభంగులందగునె, వంకలఁజేరుచుఁబోవుఁగాని ? దు
 స్తరకవితాప్రవాహమునుదాటఁగ లేకయె ఘోర్తరికవీ
 శ్వరుఁడతిసాహసక్రియను శక్తికిమించినప్రశ్నలక్ష్య దు
 స్కరమనియూరకుండకయె చయ్యననోటికివచ్చినట్లుచె
 ప్పిరసవిహీనవాక్ఫణితి బెండుకవిత్వమునల్లి దుష్పదో
 త్కరపరిపూరితంబులు వికారపుఁబద్యములెన్ని బాడినఁ
 గరమువిచిత్రరోదనముగానది తేలునుగాని నిశ్చయం
 బెఱుఁగుకవీంద్రసంతతికొకింతయు మోదముఁగూర్చునే ? కవీ
 శ్వరులుసహింపరిట్టిదనఁ జాలమనంబునఁగుండనేల ? యె
 వ్వరిసుకృతంపునంచితమువారిదెయంచుఁ దలంపఁజెల్లదే ?
 “నరిసరి ! నీకునాఁటిసభసల్పినహైన్యముసైపసానె ? మా
 సరిసనుగూరుచుండుటకుఁజాలవఁటంచును బల్కులేదె ? మా
 పరువుచుమీదుపర్వనిలుపందగ డీకొనుమిడ్డె”యంచునె
 వ్వరొపురికొల్పవారిఁ దనుపందనలావును నైరిలావు నెం
 దెఱుఁగక పోరికిఁ దిగుట యెంతయుఁ దప్పిదహాను నాదె?తా
 మతిమతికాలుద్రవ్యటయుమాటలుమాత్రముఁజాబుచుంటయు
 మతియొక తప్పుగాదె? మతిమంతులుసైతురె యిట్టిచర్యలఁ ?
 స్థిరమతివైరిపండితులతిప్రతిభాయుతులప్రమేయులెం
 తొరహిబలాధ్యనంపద నెదుర్కొననేమియె సాకుఁబెట్టి యు
 త్తరములుమానుకొంటిమనితద్దయుసన్నగ రాయబారముల్
 జరుపుట; యెందఱోకపులుచాలనెదిర్చి పలాఁచి పేర్చిన
 త్వరముగమాకుఁజాలుఁడని వ్రాసినమానముఁదాల్చియుంటయున్;
 గురుపద సేవఁజేసియనఁగూల్ దమకావ్యములందునెంతొచా
 తురిమెయివ్రాసి పెట్టినవిదుర్నయ మొప్పుఁగనంగ్రహించి, య
 బ్బురముగనాశుభారస్వకపోలవినిర్గితమంచు, జెప్పి, ట
 క్కరిదనమేర్పడకజనులకన్నులఁగప్పఁగఁజూచుచుంటయున్
 బరిపరి పత్తనంబులను బాడినపాటయె పాఁచిపండ్ల దా

మలయందు వాది ప్రతివాదులయొక్కయు సాక్షులయొక్కయు వచనంబులు మున్నగు నవి వ్రాయులేఖకులను శూద్రులనే నియమించుచుండిరి. ఈవిషయము పంగదేశచరిత్ర గుత్తెఱిగిన వారలకు విశదమగును. పంగదేశమున కాయస్థులను నొక జాతిగలదు. వీరు శూద్రులు, ఈజాతివారలే పంగదేశమున న్యాయసభలయందు లేఖకులుగానుండిరి. ఆభియోగపత్రింబులు, ఆదర్శలేఖనము, మొదలగు పనులు కాయస్థులకు వృత్తియే యనియు పలువురాదేశజనులు ఇప్పుడును తలంచుచున్నారు. ఇప్పటికిని ఆదేశమునందు ఈవిషయము మనకు పత్రికముగా నులుపుగ తెలిసికొనుట కనువుగానుండునని తలచి పంగదేశమునందలి కాయస్థులను వృద్ధాంతముగాతెలిపినాడను. ఇటులనే గ్రామాదాయవ్యయాదికంబును, వారివారి భూముల పరిమాణాదికంబులిఖించు గణకులను సహితము శూద్రులనేర్పరచినటుల దక్షిణదేశముగు నెలూరు, చెంగల్పట్టు మొదలగు మండలములయందు మనము నులభముగా నెఱుంగగలమా, యుద్ధము నకువలయు ఆయుధములు మొదలగు సాధనంబుల నిర్మించు ఊగ్రులను జాతివారును, కించుకములు మొదలగువానిని కుట్టెడు సూచికులును, నాట్యమాడునట్టువులును, హువిధంబులగు రంగుల సంగ్రహించి మనోహరములగు చిత్తరచులు, వాయు ముచ్చివారును, విజయస్తంభాదికము నొనర్చు కర్మగరులును, మనోహరంబులగు వసనంబుల నిర్మించుకువిందులును, ద్విజాతులకు తమతమ నైపుణ్యములగనంబఱచిపరిమితవే తనంబుల నందుచు తమతమ జీవనంబు నిరాటంకముగ సుసంపన్నులగుచుండిరి. ఆ ద్విజాతుల ప్రోత్సాహము చేతనే వేయవర్షంబులకైనను చేక్క చేసరనండునటుల దేవాలయంబులగు మేడలను గట్టెఱిగిన శిల్పిలును, నేత్రవిలోభనంబులగు రథంబుల నిర్మించు రథకారులును, జగంబునందంతయు వెలసి పరస్పరము తగిన సత్కారముల నందుచు తమనైపుణ్యముచేత నీ భూలోకంబును సంపదముంచుచు ప్రభావమునందును స్వర్గలోకమునకు సమానంబుగ నొనర్చియుండిరి. ఈవిషయము మానవ్యసోదరు లెఱుంగరాదేమి? తగుప్రోత్సాహమిచ్చి వారి నైపుణ్యమును జగనంతయు వ్యాపింపజేసిన ప్రాచీనకాలపుద్విజాతులుశూద్రులనేమి యణగద్రొక్కి రోతెలియనలవిగాకయున్నది. ఈవిధంబున నిష్పక్షపాతముగ వారివారి వృత్తులసభంగము కలిగింపక తగుప్రోత్సాహమిచ్చి తగినవిధముగ బోధించి, నవినశ్చి కళల ప్రబంధమూలముగ, వృద్ధిలాంఛితేచ్చిన ప్రాచీనద్విజాతుల ఇటులనించుటయెట్టివిధముగఁదోచునోతెలిసికొనవలయును. వారిని దూషించుట క్రిందవ్రాయబోవు విషయపంజనను మూలమయి యుండవచ్చును. ఏదియనఁగా:—మనుష్యజన్మమెత్తిన తరువాత నేదియొక్క భువనకార్యమొనర్చి పరువుప్రతిష్ఠల నందవలయుననితలంచి తగినకార్యమేమియు చేయుకై లేక నిష్కారణముగ బ్రాహ్మణులకును తనితరజాతులకును పోరువుకలిగించునంత మాత్ర

మనత కృతకృత్యమును, ఘనకార్య నిర్వాహకులమును అగుదము, అనితలంబి పైవాదు జగమునందు మానవ్యసోదరులు వేసిరిని మేము తలంచుచున్నాము. నిష్పక్షపాతముగ విచారించిన “బ్రాహ్మణులు స్వగౌరవమాత్ర మవేక్షించి ఇతరుల నజ్ఞానాంధకారమున బడద్రోచి యణగద్రోక్కిరి, అని మానవ్యసోదరులు పలుకు పచనములు ఆప్రమాణములనియు, అనిత్యములనియు, నిస్సంశయముగఁ జెప్పవలయును. ఈవిషయము యదాధిమే చెప్పవలయునని తలంచు ప్రతిమానపుఁడును ఆగీరించ తగినదిగా నున్నది. ఉన్న స్థితిగతులను, ప్రాచీన ద్విజాతులొనర్చిన కార్యములును, చాత్యుర్యము విడనాడి విమర్శనాపూర్వకంబుగ విచారించి బ్రాహ్మణవిహితకృత్యముల చేయబడుండుగల కష్టములకు భయపడి కష్టాధిక్యములేని శూద్రజాతివర్గముల నొనర్పవలయునను తలంపు దూరముగ నుంచి ఈఅభిప్రాయము వారల విచారించినను వారికి యదాధిమే తెలియును అయిన వారలవట్టితలంపు సాధారణముగ గలుగుటమాత్రము గుత్తకమయ్యున్నది. ప్రాచీనపు బ్రాహ్మణులు యితరజాతులను అవకారము చేసెయ్యుచుపోవుట యేగాక శక్తికొలది విరుగుగఁజేసుకొని వారలను తగిన క్షేమకృత్యములనే నర్వజాతులకును నొనర్చిన విషయముమాత్రము మానవ్యసోదరులు గుర్తెఱుంగదుగలుగె.

ఇటుల మేముచెప్పిన యధార్థవిషయములాలకించి మానవ్యసోదరులు బ్రాహ్మణులమీద మరియొకవిధంబుగ దాడివేడుచున్నారు:— ఎటులనగా బ్రాహ్మణులయోగ్యములగు సంశయములను మాత్రము స్వీకరించి పసనసమనము, చిత్రలేఖనము నర్తనము రథనిర్మాణము, మున్నగు నీచపు పనులనుమాత్రము శూద్రులకంటెగట్టి వారలకు వానినిబోధించి, వారలు నిష్పక్షపాతమున నభిప్రాయముగలవారలయిరేని ఆపనులనే బ్రాహ్మణులకు నంటగట్టి శూద్రులకు వేదాధ్యయనము చెప్పియుండరా, అటులచేయ బ్రాహ్మణులకు మాత్రము వేదాధ్యయనము చెప్పితక్కినవారలకు చిత్రలేఖనాది విషయముల బోధించుటయే బ్రాహ్మణులు స్వగౌరవమాత్రమును గాపాడికొనిరనుటకు ప్రధానప్రమాణముఅని మానవ్యసోదరులు మారలుబారలుచూచి మలనాడుచున్నారు. ఇందులకుబదులుదూరములోంచి యధార్థమైన విషయంబునే చెప్పవలచియున్నాము. మీరు చెప్పిన యంశములో “బ్రాహ్మణులువేదాధ్యయనాదికమగు గౌరవకృత్యమును మాత్రము తాము గ్రహించి నీచకృత్యములగు చిత్రలేఖనాదికమును శూద్రులకు కొప్పగించి” అనునొందువిషయములయియున్నవి. పైపూర్వపక్షమును వేసిన మానవ్యసోదరులు పలుకుబాడులుచూడ వారలకు నేడంబులయందును, ధర్మశాస్త్రంబులయందును సరియగు విశ్వాసముగలిగియే యాపూర్వపక్షమును చూపిరినిమాకు తోచుచున్నది. ఇట్టిపూర్వపక్షములకు నుత్తరమిచ్చుటయు సమాతనధర్మీయుల కొకవిధముగు నిత్యకర్మయయి యున్నది.

శ్రీ మా న వ సే వ శః

మత, సంఘ, పత్రిక, భాషావిషయములకు బ్రచురించు సచిత్రమాసపత్రిక.

మ. “గరిమన్ స్వర్ణ మనేక భూషణములన్ గన్నట్లు చందంబునన్
బరమాత్మం డఖిలపంచమయుండై భాసిల్లు గానన్, జరా
చరయాపోజ్జ్వల సర్వభూతములకున్ సంప్రీతి గల్గించుచున్
నిరతిన్ మానవసేవ సర్వజనముల్ నిత్యంబు సేయందగున్ ”

భూమండలమున మనభరతఖండము తక్కు తక్కిన దేశములెల్ల నిక్కాల
మున నాగరి కాగ్రగణ్యములై నమస్త రంపదలతోను సంతత సౌఖ్యములతోను
నిత్యకల్యాణములతోను దుల దూగుచు భూలోకస్వర్గములవలె భాసిల్లుచున్నవి
నిన్న మెన్నఁటివఱకుం గన్నులు తెరువక యనాగరికులైయున్న విదేశీయులెల్ల
నృప్త్యాదిమండియుఁ గాణాచిగా ననుభవించుచున్న గాఢనిద్రవండి మేల్కొంచి
కాలప్రభావమున నింద్రజాలమునంబలె నొక్కపెట్టిన మహాన్నతదశ నందును
నాగు

అనేక శతాబ్దములకుం బూర్వమే, మహామేధావంతులు శమదములంపు
తులఁ ద్రికాలజ్ఞులఁ దపస్సాన్విధ్యాయనిరతులు నగు మహర్షులచేతను, సత్యనయ
న్ములఁ బ్రజానురంజకులు ధర్మస్వరూపులు దేశోపరాజులు నగు శక్రవర్తుల
చేతను, సకలభాషాభూషణులు సాహిత్యరసపోషణులు విజ్ఞానవిదులు నగు మహా
కవులచేతను, నీతిమంతులు దేశభక్తులఁ బ్రకాశకారినారులు నగు ప్రజలచేతను,
మానవతులు జ్ఞానవతులఁ గత్రివ్రతలు నగు విదుషీమణులచేతను, బ్రకాశించుచు
జగజ్జగీయమానమై సకలలోకగురుపీఠము నధిష్ఠించిన మహాభారతవర్ణము నేడు
కళావిహీనమై యంధకారబంధురమై యధఃపతన మగుచున్నది

“ఏక మేవాద్వితీయంబ్రహ్మ” యని బోధించిన మన మిప్పుడు బహుదేవతా
రాధనకుం జేయుచున్నారము “బ్రహ్మకృపాహికేవల” మ్మని యుపదేశించిన
మనము విగ్రహముల నుపాసించుచున్నారము “అర్చితార్చ్యభూతా” యని
చెప్పిన మనము శాఖాభేదములకై మెరగులుడుచున్నాము. “అహింసాపరమో
ధర్మ” యని నెక్కాణించిన మనము పరహింసయే జీవనముగాఁ జేసికొనుచున్నా
రము “నమాతుః పరదైవత” మ్మని శాసించిన మనము మాతృపూజను మఱచినా
రము. “విద్యావిహీనః పశుః” అని తెలిపిన మనము విద్యలను విడనాడివారము

అశేషశేషము పీఠురంధ్రం లగు దేశబంధు లహోరాత్రములు శ్రమపడి సము
పాజించిన జ్యోతిస్కాస్త్రము గగనకుసుమ మైవది. లీలాగణితము లీలామాత్ర
మైవది చరక, సుశ్రుతాదివైద్యకాస్త్రములు మందునకైవఁ గానరాకున్న యవి
దివ్యవిమానములు దివ్యులఁ జేరినవి. వాల్మీకాది గీర్వాణకవిపుంగవులు వల్మీక
ములపాలై పెద్దననంటి కవులు పెద్దలఁ గ-సిరి. కృష్ణరాయలవంటి చక్రవ
ర్తులు కృష్ణదేవుం జేరిఁ బోయిరి భారతసామ్రాజ్యము పూజ్య మైనది మతా
ధికారులు మతాధికారు లయిరి చీచీనాంబరము లంబరము నంటిపోయినవి.
జక్కామజిలీనులు మజిలీలు చేయఁబోయి విదేశనీమల విహరించుచున్నవి శిల్ప
ములు స్వల్పము లయినవి. మయసభాస్థాపిత విచిత్రదర్పణము లజ్ఞానదేవతా
సమర్పణములైనవి విద్యుజ్యోతులు విద్యుల్లతలం గలిసినవి చెతిపములు చేజారినవి.

అజ్ఞానవ్యాధిగ్రస్తమై, విద్యాధనాధిరక్తమాంసవిహీనమై, వాగరికతాకళా
శూన్యమై ప్రాణమాత్రావశిష్టమై యున్న మనదేశదేహమును సమయసముచితో
పాయ సిద్ధౌషధ సేవనంబున నారోగ్యభాగ్యయుక్తముఁ జేయక కతిపయకాల
ముపేక్షించితి మేని నపాయము సంభవించును మనయార్యసత్పుత్రమును సముద్ధ
రింపవలయును మన యాచారముల సంస్కరించుకొనవలయును ప్రకృతి
కాస్త్రముల బలపరిచుకొనవలయును సారస్వతము మజ్జీవింపఁ జేయవలయును.
ధనసంపాదనమును జ్ఞానోపార్జనమును జేయవలయును. మానవధర్మము లనుష్ఠింప
వలయును. సస్కారధర్మకులము కావలయును

ఈవిధమున మానవసేవ సేయుట కనియే యీ 'మానవసేవ' సెలకొలిపి
నారము మానవసేవయే దేశసేవయు, దేశసేవయే యాత్మరసేవయుఁ గావున
దీనినిజేపట్టి మీపట్టివలెఁ బోషించుభారము మీపయిం బెట్టివారను.

6. పుటలను గలిగి చక్కని ప్రతిమలతో విలసిల్లు సీమానపత్రిక సర్వజన
సులభముగా నుండునట్లు సంవత్సరమునకు రు 3 లు మాత్రమే చందాసేర్పరచి
వారము అభిమానులకు రు 5 లు, పోషకులకు రు 10 లు, రాజపోషకుల యాద
రణము వారియనుగ్రహధీయు

ప్రతిక 1911 వ సంవత్సరము జనవరినుండి వెలువడుచున్నది.

మానవసేవా కార్యస్థానము
రాజమహేంద్రవరము
13-4-1911.

నాళము కృష్ణారావు
కందుల శ్రీమన్నారాయణ.
పత్రికాసంపాదకులు

ఈ నెలసాము చెల్లించినచందాదార్లు.

- 1 శేషభట్టరు శ్రీనివాసాచార్యులుగారు. వై కుంరపురం
- 2 రూపెనగుంట్లహనుమంతరావుగారు. పీడడనర్సారావుపేట
- 3 ఆలూరుగోపాలరావుగారు. — కిటో
- 4 కంచర్లహనుమయ్యగారు. లైసన్సుగుమస్తా మాచవరం
- 5 వాకాలనాగభూషణంగారు. పన్నిగండ్ల
- 6 భాగనతుల గోపాలకృష్ణయ్యగారు. కృష్ణా యిప్రెస్ బోడివిజనా
ఫీసుక్లర్కు బెజవాడ
- 7 కోచికంటిహనుమయ్యగారు. లైసన్సుగుమస్తా వేల్పూరు
- 8 పూటుకూరికోటయ్యగారు. చీరాల
- 9 రాజా వాసిరెడ్డి, చంద్రమాళేశ్వరప్రసాదు బహుద్దూరు జమీన్దారు
దారు వారు ముక్త్యాల.
- 10 నూతిక్కినరసింహానాయుడుగారు గ్రామమునసబ్ మండడం.
- 11 పూటుకూరి వెంకటేశ్వర్లుగారు చేర్మను చీరాల
- 12 పుల్లిరామయ్యగారు. పేరికలపూడి.
- 13 పింగళినూర్యనారాయణగారు. కరణం కంఠంరాజుకొండూరు
- 14 రాజానాయని వెంకటరంగరావు. బహుద్దూరు జమీన్దారు
వారు మునగాల.
- 15 దినవహినూర్యనారాయణగారు. ముక్త్యాల.
- 16 ములుకుట్లవీరరాఘవశాస్త్రిగారు. యింకొల్లు.
- 17 పర్చారామానుజరావుగారు. పెనగంచిప్రోలు
- 18 పొతకమూరు విష్ణయ్యగారు. కంట్రాక్టరురావిపాడు.
- 19 శిష్టాసోమనేళురశాస్త్రిగారు. గ్రామమునసబ్ మంచాల్ల
- 20 మల్లాదిపున్నయ్యగారు. గివిమ్య యిస్టేట్సు నర్సారావుపేట
- 21 బుతపూడిహనుమంతరావుగారు. కంట్రాక్టరునర్సారావుపేట

ప్రధానపోషకులు

శ్రీశ్రీజగద్గురు విదూషాత్మస్వాములవారు

ఈసంవత్సరము చందాయించిన

పోషకులు

- 1 తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు, మక్తాదార్, చొల్లేరు
- 2 రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారు, జిల్లాకోర్టువకీలు, గుంటూరు
- 3 ప్రత్తిపాటిబ్రాహ్మణులు, వైశ్యులు.

ఇవ్వవలసినవారు

- 5 తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణం, దుగ్గిరాల.

అభినవసరస్వతి కార్యస్థానమున వెలకుదొరకు పుస్తకములు.

1 అశ్వయాచార్యవిజయము	0—4—0
2 కర్ణాకోధారిణి (పూరవీరభద్రకవి)	0—4—0
3 వాసంతికావరిణియు	0—4—0
4 కంఠవధము	0—5—0
5 చమత్కారచంపరి (సింహాద్రి వెంకటాచార్యులు)	0—4—6
6 గురుపరంపర	0—2—0
7 నీతిగీతులు (మమతాతాతమునకు సంస్కృతము)	0—2—0
8 వత్సలనీతిశతకము (కొండమది నరసింహము)	0—1—6
9 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము	0—1—6
10 అశ్వశ్శుతవిమర్శనము (మంత్రి కృష్ణద్వైపాయనాచార్యులు) ఇది వెంకటరామకృష్ణకవుల యవధానములపై విమర్శనము	0—5—0
11 నర్సారావుపేట శతాధానము (తిరుపతి వెంకటేశ్వర్లు)	0—3—0

వలయువారలు సొమ్ముపంపిగాని వి.పి. ద్వారాగాని ఈ క్రిందివారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

ఎడిటర్, అభినవసరస్వతి,

జానపాడు, విడుగురాళ్ళపోస్తు,

గుంటూరుజిల్లా.

